

H
3604
Norges Odelsbret,

med Hensyn

Riget's Constitution,

bevraget

af

Christian Magnus Salsen,
Amtmand over nordre Bergenshuus Amt.

rerum cognoscere causas;

Bergen, 1815.

Solgt hos N. Dahls Enke og Søn.

97d008219

Der fød en Gran paa Noerigs hote Fjelde,
Den eied' tusindaarigs Hjem i Nord.
Et huggedes den om ved Sydens Balde,
Men undergravel var bens Noed i Jord.
Som Lgdrastills de andree prude Grene,
Den raadned' under fute Ormes Tand.
Hvorfor? — —

Grundtvig.

Enbold Falsens

M i n d e

helliges

dese Blade.

Selv i Døden hans Suk aanded' for elskede Land!

Indledning.

Naar den tænktende Vandrer paa sin Wei træffer en tusindaarig Stamme, ærbørdig løstende sin Top mod Skyerne; naar han, medens hele Skove omstyrtebes, medens Elementernes Magt intet Træ levnede, seer denne Stamme trodsende Stormen, ja selve Tiden og alle dens voldsomme Forsandringer, end at stande der med opløstet Hoved, og det, skjønde Hoden saalænge gravedes af "fulde Ormes Land," saa studsor han vel i det mindste; han spørger dog sig selv: "hvad gav vel Træets Kraft at staae saalænge?"

Men seer han da tillige Træets tætte Grens at afgive et sikkert Skjul mod Solens Hede, som mod Stormen og Regnen, medens disse rundt om fortære og ødelægge Alt; saa beundrer han Træet, søger maaskee at opdage Aarsagen til dets Vilde og Fasthed; men neppe vil han ubesindigen raade til at lade det ombugge.

Det er en bedrøvelig, en Mennekkhedens nedbørdigende Erfaring, at løse, at høre alle de udberegne, uoverlagte, naar havde jeg sagt barnagtige Klager, som føres over indbildte Ondder af Folk, der enten have, ingen, eller i det mindste

mindste en saare ufuldstændig Kundskab om det, de ivre imod. Hvad vilde man s. Ex. dømme om den, som, fordi Lynilden dræbte hans Hest, fordi Ilden fortærede hans Naboes Huus, eller Bølgerne opslugede hans Vens Formue, vilde søge at bevise, at disse Elementer ikke burde være til?

Men saa var, saa er, og saa vil Verdens Gang stedse blive. Det nærværende Onde smertes os; strax skrige vi i høien Sky, raabe Al og Bøe over det, vi troe at være Aarsag til denne Smerte, uagtet vi selv som oftest befinde det at være noget ganske andet, uagtet netop det, som vi ufornuftige antage for vor Ulykke, ofte sees at være vort største Held.

Saaledes høres længe, saaledes høres vel end, den Dag i Dag, Skriget mod Norges Odelsret, som den, der gjør al Eiendom usikker; som den, der ødelægger Agerdyrkningen, eller i det mindste hindrer dens Opkomst, formindsker Folkemængden o. s. v. ¹⁾ Bar

¹⁾ Mindre er vel Skriget, siden man har faaet denne eldgamle Ret saa beklippet, at der mere ikke er mere tilbage af den end Navnet; men end er ikke Dommen affagt. Skjøndt Dieblifkets Trang i Folkemødet paa Eidsvold fordrede, at man maatte udsætte Spørgsmaalet om Odelsret og andre vigtige Gjenstande til næste ordent-

Var det saa, at blot en eneste af de mange
haarde Beskylninger, man gjør Odelsretten,
var sand; kunde det bevises, at Ugerdhyrkingens
i det hele maadelige Tilstand, at Eiendommens
Usikkerhed o. s. v. var en Følge af denne Ret, i
og for sig selv betragtet, det maatte da være en slet
Borger, som vilde holde paa den; med forenede
Kræfter burde vi alle enes om at faae den udryd-
det. Men — at hertil udfordres det modneste
Overlæg, det vil man dog vel, uden Banffelig-
hed, indrømme mig.

Vi see, for at gaae tilbage til den Lignelse,
hvormed jeg begyndte, vi see denne Odelsret,
over iustindaarig, hævdet, æret i vort Nord; me-
dens Stater omslyrtes, medens Loye traadtes
under Fødder, og afløste hinanden hurtigere end
Billederne i en larerna magica, see vi den fast, urol-
ket, giennem saamange Aarhundreder uantastet.
Men hvilket andet Syn fremstiller sig med det
samme for vore Dine? medens Europas Nationer,
under Hierarkiets og Dehnsaristokratiets Svøbe,
sukkende henstøbede deres Pænker, og tabte alle
Nationalværde, medens de, som Dyret, gjordes
til Bestanddele af den Jord, de med deres Svæd
og Graad maatte gjøde, med hvilken de solgtes
og

lige Storching, saa vandre man dog saameget,
at det blev bekjendt: "at Odelsretten ikke maas
ophæves."

og kjøbtes som Løssøre, see vi Nordens Søner²)
 saagodtsom ene i Besiddelse af Menneskeret og
 borgerlig Frihed; og har sand og fornustig Frihed
 havt varigt Sæde nogetsteds, saa var det i vort
 Nord. ³) Naar

²) Herved forskaer jeg Indvaanerne i Norge, og
 den Deel af Sverrig, hvor Odelsret har fundet
 Sted.

³) Dette er og erkjendt af Hr. Rynning, hvis Af-
 handling mod Odelsretten findes i Minerva for
 Juni Maaned 1802. Disse ere Ordene P. 255:
 "Vist nok er Odelsretten, naar man betragter den
 som Ejendomsret, Norges største Særlighed;"
 hvem har vel betragtet den anderledes, uden De selv,
 og de, som ere af Mening med Dem? thi saa
 "vidt jeg veed," hedder det fremdeles, "har ingen
 af Europas Bønder saa uindskrænket Rettig-
 hed over sin Eiendom, som Norges Land-
 mand, — og jeg kan aldrig ansee den for
 Patriot, som ønsker saadan Odelsret ophævet,"
 jeg ikke heller, "da dette uden tvivl vilde bringe
 "Solket under samme Trældoms Nag, hvor-
 "med Harald Saarfager plagede det overvundne
 "Rige;" om ikke just det samme, saa dog et andet,
 maaskee værre, "men som Normanden, efter
 "Hagen Adelssteens Tid, har næsten glemt."
 Man vil paa flere Steder faae Aalebning til at
 see, hvor denne Forfatter henrives af Sandheds
 Magt, saa han næsten er paa Vejen at glemme, at

Naar da den tankende Fædrelandsven,
 han vare for øvrigt Præst, Jurist, Krigsmand
 eller hvad man vil, med ærbødighedsfuld Forun-
 dren hæver sine Bine op til denne gamle Odelsret,
 denne ærværdige Indretning, hvis Begyndelse
 hans iorigste Forfæder ikke er istand til at opdage,
 naar han derefter, fuldelig gjenmenstrængt af
 hellig Geresenget, lader Diet med Belyst hvile
 paa Norges de stolte Klipper, paa hvis Tinde og
 i hvis Dale dets Sonner vandree Haand i Haand,
 frie og uovungne; naar han seer den sin Ret og
 sin Ypperlighed følsende Odelsmand ikke erkjende
 Nogens Herredomme over sig, uden Guds og
 den løvbundne Konges, saa maatte jeg spørge:
 om

han skriver mod Odelsretten. Men det Hæle
 kommer af de urigtige Ideer, han har dannet sig
 om den Deel af Odelsretten, vi kalde Indlösningse-
 ret. De samme Ideer ere gjentagne og videløse-
 rigere udviklede i en Pæris-Afhandling af Pastor
 Rynning, der formodentlig er den samme For-
 fatter, og hvilken findes i historisk-philosophiske
 Samlinger, udgivne af Selskabet for Norges Vel,
 4 Deels 2 Bind. I denne Afhandling beviser
 Forfatteren soleklart, at Indlösningseretten maa
 gjøre alle Mennecker umoraliske, derpaa tilstaaer
 han, at der i Norge hersker ligesaa megen Mor-
 talitet og Oprigtighed, som i noget andet Land,
 og deraf Antæer han da, at Odelsretten maa ophæves!!

om man ikke gjerne tilgav ham, at han lyttende til sine Fædres de gamle herlige Sagn, lod sig henvise af sin Fællese, til at antage Odelsretten for Grunden til denne lykkelige Tilstand, om han end ikke var sig fuldelig bevidst, at have udfundet dens rette Væsen? Eller om maalkke hine Sribleres Ophævelser, der, uden at vide selv hvad de tale om, sammensvære Himmel og Jord for at faae denne, i deres Tanker, vederstyggeelige Ret ophævet, synes at fortjene mere Bifald? Formodentlig domme disse Mænd efter en eller anden tabt Proces, eller frygte de for at blive udsagte. Nu, dette kan, i og for sig, være ubehageligt nok for den, det rammer; men deraf at ville hente Argusmenter mod Odelsretten in abstracto, var dog vel, som om man med Spazier i Virtuosen vilde slaae hele Hjorden ned for at curere Dværgsøge.

Altsaa talke Eder bør vi, I Edlinge! Nordahl Brun, Wulfsberg, Zetliz! fordi I, gennemtrængte af hellig Iver for Fædrelandets den gode Sag, ei blandede Eders Røst med Hobens; men djærveligen fremstode som Odelsrettens Forsvarere. Dobbelt talke Eder bør vi, fordi I, i en Tidspunkt, hvor man ikke, uden at angribe Regjeringens Princip eller Grundvæsen, kunde fremstille Odelsretten i dens rette Skikkelse, dog ved sand Normands Tale vidste at gjøre Eders Landsmænd opmærksomme paa hvad

det

Det var, de letfindigen vilde bortkaste, og Regjer-
 ringen paa hvad det var, man vilde have den til
 at ophøve. Har man end villet beskylde Eder for
 at have brugt Declamation i stedet for Argumenter,
 Eders ædle Varme for Oldrids Skik vil dog stedse
 skaffe Eder alle ægte Patriots Ugielse og Bifald,
 medens man ikke veed om man skal meest ynkes
 over de Mandes Uvidenhed, eller harmes over
 deres Ubeskedenhed, som uden Jde om Odelsrets
 Grundvæsen, turde fremstaae med saakaldte Ar-
 gumenter, hentede fra Misbrug, der som oftest
 skulde mercantillisk Uvæsen sin Oprindelse, og
 bryde Staven over det sikreste Bærn for Norges
 Frihed. Bedre vilde disse Odelsrettens Modstaa-
 dere have gjort dem fortiente af Fædrelandet, hvis
 de havde søgt at angive Midlerne til at rette de
 Misbrug, som desværre kunne være en Følge af
 denne, som af flere gode Indretninger; men
 hvoraf det vilde være en saare ulogisk Slutning
 at udlede den Følge, at Retten selv var Staten
 til Skade.

Ogsaa mig ville naturligviis de, som min
 Tale ikke behager, beskylde for Declamation,
 fordi jeg her staaer frem og med Varme taler en
 Sag, som jeg føler er af saa megen Bigtighed
 for mit Fædreland, om den end har den Skæbne,
 ifølge sin Natur, at være Udels- og Venge-
 strøkraterne imod. Uergjerrighed, Forsattersøge,

Ud den end havde, gindvillig at end to, maast ee
 338 ghs 100 112 200 "Jantvill" 222222 222 222"

maaſkee det, ſom værre er, ville de, jeg foruds-
ſeer det, tillægge mig, fordi jeg vover at trænge
mig ind i deres Allerhelligſte og fremſtille dem i
deres Nogenhed. Men det ſkal intet Djæbliſt
bringe mig til at tabe Maalet af Sigte. I det
jeg træder i hine patriotiſke og ægte Normands
Spør, vil jeg og, ligesom diſſe, vandre min
Bane frem ubekymret, naar jeg veed, jeg har
handlet eſter Pligt og Overbeviſning.

At det desuden ikke var Declamation allene,
hvad hine Norges Mænd talte, hvad jeg nu agter
at gjentage og i en vis Henſeende noget nøjere at
udvikle; det haaber jeg Klarligen at lægge for
Dagen. Man ſkal forſtaa, at Sandhed
talte af deres Mund, og Sandhed ſkal
gjøre os frie.

Aldrig nogenſinde læſte jeg Snorro
Sturleſon, eller nogen af de gamle Sagaer,
der fremſtille os Forfædres Daad og Bedrifter,
uden at diſſe Minder virkede kraftigen paa min
Sjel. *) Norges Odelamænd, i Fælledsſkab
med Kongen paa Thinget beſtemmende Nigets
Laro

*) "Man ſagde mig", ſaa ere Digteren Pehlenschlâ-
gers Ord i Fortællingen til hans nordiſke Digte, V. XII,
naar han taler om vor nordiſke Mythologie, "at det
"var et Virvar uden Mening; mig kom det
"altid for ſom en Mening, hvori der med Tid
"den var kommet Virvar." Saa gif det mig her.

Lars, Norges Odelsmand, frie og vindskænske
 fede Herrer paa deres Gaarde, "dem de vidste skulde
 tilhøre deres Ret, saalænge det var en Green af
 deres Stamme," *) altid færdige til at gribe det
 runge Sværd og "slaae Dommendags Slag" *) saas-
 snart Baunen lyste og kaldte til Landets Forsvars
 dette er dog vel Billeder, der kunde, der maatte
 tænde Ild i hver Nordboes Barm, og bringe
 ham til at agte, at beundre den hellige Ret, som
 gav hans Fædreneland denne lykkelige Forsamling.
 Ofte hørte jeg med Smerte de haanende, de bit-
 tre Udfald mod Odelsretten, som fremsfortes af
 Mænd, der endog vilde gjøre den til en blot Ind-
 tægtsskilde for Sagførere og Dommere. Dybt
 sølte jeg det Uphilosophiske, det Usammenhæn-
 gende i deres Klager, og let havde det været for
 længe siden at gjendrive dem, men jeg ansaae
 ikke dette for nok. Saasnart man ikke tydeligen,
 klart som Solens Lys, kunde vise disse Ubefindige,
 hvad det var for en Ret, de antastede, saalænge
 man ikke kunde have enhver Tvivl om denne Retts
 sande Natur og Væskaffenhed, saalænge vilde
 man ikke kunne standse deres Klager; men disse
 vilde stedse begynde paany.

Jeg taag altsaa, ikke fordi jeg sølte mig
 overbevist ved deres Skrig, som vilde faae os til

at

*) Saa taler Brun.

at troe, at Odelsret var Landets Ulykke; nej! jeg betragtede den tværtimod, som den norske Friheds sande Palladium; men jeg taug, fordi jeg ikke følte mig rustet til Kampen, fordi jeg ikke offentlig fremtræde med en Mening, som jeg ikke saa mig istand til at forsægte og forsvare. Ja det som mere er, jeg vilde taugt, om jeg end før havde den Anskuelse af Sagen, som nu, fordi det, saalænge vi vare under souverain Regjering, ikke var Tid at tale.

Men efterat den ubodelige Enge Kothø havde tændt Lysen i min Barm, efter at jeg i flere Aar har studeret den gamle og nyere Historie, roer jeg endeligen at have lært klart at indsee, hvad Odelsretten har været, hvad den er, og hvad den vil blive Norge. Hinn store Mands Skrifter bleve især den Traad, som ledede mig gennem Labyrinthen, og havde de, der skreve mod Odelsretten, studeret ham først, saa vilde de vel have vøgtet sig for at nedrive denne fasteste Grundvold for Norges Constitution.?)

Nu

?) Ikke kan jeg nægte mig den Glæde her at anføre de saare skønne Stropher af et Qvad ved Kothøes Grav, hvormed Digteren Sagen har hædret hans Eftermæle i sin Chrestomathie N. 366.

"Zoo hørte vel Dit nordisk, stærke Sprog,
"Zoo fatted' det — og ej Dit Savn erkjender?"

Nu først altsaa, efterat have, saavidt mine Eener tillade det, sat mig paa en Standpunkt, hoorfra jeg troer at kunne fremstille Odelsretten i dens sande Skikkelse, anseer jeg det for Pligt at meddele mine Landsmænd mine Ideer om samme.

Da jeg skriver saavel for den hæderlige norske Odelsbonde, som for enhver Anden, der maatte ville værdige disse Blade nogen Opmærksomhed, saa maa man naturligvis ikke her vente nogen lærd Afhandling. En saadan vilde, foruden at den langt overgaaer mine Eener, her være paa fe urette Sted, og desuden komme til at strife samme Skjæbne som Lyge Røthes og saamange andre Mænds, hvis Overlegenhed jeg fuldkommen erkjender, og dem jeg ærer og agter som mine
Lærere

"Vel mangen Søn saa dræbelig, saa flog

"Saa Norrig hart — Hvo elsted' hende dog

"Meer inderlig blandt Sønnen, og blandt frænder?
der?

"Taf, Dannismænd! Taf i Din Grav for alt,

"Hvad Du saa varmt for Norrige har talt!

"Du raske Yngling, i Dit Sædrehjem!

"Naar Arven luer, Dagen den monn' hælde,

"Tag Røthes Bog, tag gamle Shorro frem!

"Læs grundende og tænk og søl med dem!

"Og lær at kjende Norrigs Kraft og Valde

"Vind Kjærlighed og Agt for Sædres Land,

"Da, Yngling! først Du werde kan det Mand!"

Lærere, den vilde være til en Bog og ikke blive læst. Emnets Vigtighed maa, om end Udvi-lingen er mindre høfelig, virke almeen Deeltagelse, og jeg haaber at vække denne, naar jeg fremstiller Odelsretten, ikke som den nu, efter Forordn. af 5te April 1811, er, men som den, i det Væsentlige ⁹⁾ før denne var, som Fundamentet eller Grundvolden for vor hele Constitution, som en nødvendig Betingelse for den-nes Varighed i Fremtiden, til kommende Slægters Held og Lykfsalighed.

Landets Skjæbne er nu paa det overordentlige Storting i Christiania afgjort, og ved den Almægtiges Bistand ere vi komne i Besiddelse af de Rettigheder, som i flere Aarhundreder gjorde vore Forfædre til et mægtigt, æret og heromt Folk. Det er altsaa dobbelt Pligt at gjøre opmærksom paa hvad der skaffede, hvad der sikrede Forfædrene denne Constitution, og hvad der kan sikre os og vore Efterkommere dens Varighed i Fremtiden. Det er saameget mere nødvendigt at gjøre dette nu, som det er paa næste Storting, denne for Norge saa vigtige Sag skal afgjøres; som det er der, det skal bestemmes, om den Constitution, vi have erholdt, skal blive et, paa en varig

⁹⁾ Jeg siger med Overlæg: i det Væsentlige; thi Forandringen bør den undergaae, for at have Nyttebrugen; hvorom siden mere.

varig Grundlovs, opført Værn for Landets Frihed og kommende Slegters Lykke, eller om den blot skal være et glimrende Meteor, som ligt hiin Digterens flygtige Ven: "lyffer os smit og forsvinder." 9)

Stor er Gjenstanden; kun svage ere mine Evner, men i det jeg erkjender dette, saa haaber jeg tillige, at man vil antage Willien i Sønnens Sted, og ikke dømme mig haardeligen, førend man har fattet og forstaaet mig fuldeligen.

Dg saaledes gaaer jeg da, efter at have forudskillet disse Betragtninger, over til at forsøge Besvarelsen af følgende Spørgsmaale:

- I) Hvort bestaaer Odelsretten, hvilken var dens oprindelige Bestemmelse, og hvorledes opfyldte den samme?
- II) Hvad Forbindelse har denne Ret med Landets nuværende Constitution, og hvilke Følger vilde dens Ophævelse, seent eller tidlig, have?

9) Alen raver,
Naar den falder, den begraves
Oder til en evig Død.

Grundts. nordiske Mythol.

§ 1.

Hvad da det første af de fremsatte Spørgsmaale angaaer, da vide vi, at Odelsret er den Besiddelses- og den Indløsnings-Ret, (For- eller Gienkjøbs-Ret) som tilkommer en vis Familie, til et vist Jordegods, fremfor enhver Anden, som deraf maatte blive Ejer. I den graanende Oldtid taber Odelsretten sig. Vi finde den i fuld Kraft, for Harald Haarfager, og i Hakon Adelssteens Tid, allerede i 30 Capitler, affandlet i Gule-Things Loven, der udkom Nar efter Christi Byrd 940, altsaa for 874 siden. ¹⁰⁾

§ 2.

Naar den egentlig er opstaaet, og hvoreledes den, fra først af, er bleven til, det kunne vi, af Mangel paa Efterretninger, ikke med Visshed videre bestemme. Imidlertid har Hr. J. Stitsraad Wulfsberg, hvis Nar Ord om Odelsretten

¹⁰⁾ Hvad Forandringer den, efter den Tid, har undergaaet, det lere vi ved at glemmelæse de Love, hvori den er bleven affandlet, nemlig: den nysevnnte Hakons og Magni Lagabærers Gule-Things Lov, samt end før den sidste, Hakon Hakonsens Broster-Things Lov, Christian d. 4des Odels-Balk, Christian d. 5tes norske Lov, samt Forordningerne af 14de Januar 1771, og 5te April 1811.

retten findes i Minerva for August 1788, i denne Henseende fremskillet en Hypothese, som synes at komme historisk Visshed temmelig nær, naar han siger: "Grundejerne udgjorde altid Folket i hvert Land, hvor Folket regjerede" → "Norges Bonde, den ved Gaard og Grundsidende Bonde, affagde Folkets Stemme," og siden, "hvor sandsynligt bliver det ikke ogsaa, at disse" (se de Indbyggere, som ejede Jord og Grund) "have været betænkte paa at udfinde et Middel til Godsernes Bevarelse ved Familierne?" Har nogen af alle dem, som efter Lyge Nothe skreve om Odelsretten, været nær ved at fremskille den fra den rette Synspunct, saa er det denne Forfatter, der saa heldigen veed at sætte sig ind i Fortidens Land, og som maaskee blot af politiske Hensyn holdtes fra at gaae videre. Forfatteren til det patriotiske Brev om Bøgselvæsenet i Norge, der findes indrykket i Minerva for Juli Maaned 1788, har ogsaa erkjendt Odelsretten for hvad den er. Disse ere, blandt flere, hans Ord: "Saa vanstegtede, eller saa kortsynede og daarlige, have endog enkelte Bøigder været, at de af en huul, egenlystigt Rishmand, eller af en Fendalliel, have ladet sig forlede til at bede Regjeringen om deres Odels, deres Constitutions, deres Folkelykkeligheds Ophevelse."

§ 3.

Her maa man, førend jeg gaaer videre, tillade mig at forudsikke en kort Udsigt over vore Forsædres Forfatning. Det første vi af Historien blive bekendte med dem, saa finde vi dem, under hiint frygtelige Navn: Normanner, sværmende om paa Havet, en Skraal for Lybsklands, Englands, Spaniens, Italiens Kyster. Men dette var ikke deres eneste Næringsvei; vi finde dem paa samme Tid hjemme, som agerdyrkende Folk, der med svært Arbejde optog og kultiverede øde Egne. Blandt flere Exempler herpaa, have vi Historien om Kong Duud eller Umund i Sverrig, i Ynglinga Saga, Cap. 37, og om Kong Olaf Trætølle (Bedbugger) samnests Cap. 46, som den, der udryddede Skove og opdyrkede store Herreder i Bergmeland. Dette allene maatte have været nok til at overbevise hine 8 Mand af Nas Soqn paa Folloug, der, i 1788, søgte om Odelsrettens Ophævelse, om at den ikke var nogen Bevning fra Barbariets Tid. Agerdyrkende Folk vare aldrig Barbarer; tværtimod er Agerdyrkingen det første Skridt til Sædernes Kultur.

§ 4.

Saaledes finde vi dem da, en agerdyrkende, derhos kriegerisk Nation, regjeret af en Konge med indskrænket Magt; al Souverainiteten hos Folket

Folket, der selv havde forbeholdt sig den lovgivende Magt, og derimod overdraget Kongen den udøvende og dømmende. Folket bestod af Grund-Ejerne, Hauldmændene, eller Norges Odelsmænd; paa Thinget mødte de og kaarede Kongen, kunde vel og tinge med ham om Billaarene, som med Hakon hin Gode eller Adelssteen; paa Thinget maatte hver Lov, før den kunde have Kraft, samtykkes af Norges Mænd, og det med rette Thingtag eller Vaabengny, som var den Tids Maade at votere paa.¹¹⁾ Skede det, at Lovene bleve tilfidesatte, eller at Kongerne selv overtraadde dem, havde Almuen Ret, paa Thinget at gjøre Erindring derom, ja vel og at bruge alvorligere Midler

¹¹⁾ Den samme Skik havde de gamle Germaner, see Tacit, de morib. Germ. Cap. XI. Si placuit sententia, frameas concutiunt. Honorissimum assensus genus est, armis laudare.

Sverrigs Mænd havde samme Ret som Norges:

"Inga nya skattar och pålagor." Åger Lagarbring, II Bog. 80, "kunde utom folkets vilja og samtycka påbjudas; ty om det ankom nit på Oefverhetens godtycke, hade Lionde-afgiften, länge för detta, varit anbefalt, emedan Konungarnes tillgifvenhet för andeliga ståndet är aldras utan olt tvöfvels må." —

Adamus Bremens. hist. eccles. c. 230. regia vis pender ex sententia populi. — Quod in commune laudaverint omnes, illius confirmare oportet

Midler, om det ansaaes fornødent. ¹²⁾ Ingen Stand eksisterede, som paa Thinget kunde overstemme Bønderne eller Odelsmændene, og ligesaa lidt vidste man af arvelig Adel at sige. Alle vare de hinandens Lige. ¹³⁾

§ 5.

Jeg formoder ikke nogen Normand saa ukryb-
big i Fædrenes Historie, at han skulde ville for-
dre videre Beviser for hvad jeg her har anført.
Endog blandt den hæderlige Bondestand har jeg
havt Anledning til at gjøre Bekjendtskab med
Mange, som vare vel bevandrede i Snorro.
Hos ham kan man finde Beviset paa hver Side.
Torgunnr Torgunnrson, Lagmand i Tiundar-
land, siger til Ragnvald Jarl: "at det, at
"være Jarl, ej var hæderligere end at være
"Bonde, og frit at turde sige sin Mening,
"om den end var tilstædeværende Konge imod;"
og at dette ikke var romme Ord allene, det viiste
han strax efter paa Alherja Thing i Upsala 1023,
hvor han saaledes tiltaler Kong Olaf med Til-
navn-Skedkonung: "thi er det min og alle
"Bønders Villie, at du, Kong Olaf, slut-
"ter Forligelse med Olaf den Tykke.
Der søjes til, at da de svenske Konger vare vante
til at lade Bønderne raade med sig, saa lovede
Kongen

¹²⁾ Schjønning Norges Historie I, 434.

¹³⁾ Adam. Bremenf. loc. cit. domipares esse gaudent.

Kongen og at gjøre deres Villie. ¹⁴⁾ Man kan og i Her var ar Saga, Cap. 19, læse Folkets Tale til Kong Ingi: "at han skulde holde ved de gamle Love, eller opgive Konges "Dømmet" Paa Øhre-Thing blev Riget 1177 tilbømt Kong Sverre Sigurdson med Waabentog efter Loven, siger Snorro, P. 528. I Fortalen til Magni Lagabæters forbedrede Lov, der blev antagen paa Gule- og Borg-Thing, Nar efter Christi Byrd 1274, ¹⁵⁾ hedder det: "at Folket havde selv anmodet Kongen om at rette Loven, hvilket han "desaarfsag har foretaget med de bedste "Mænds Raad, og beder han dem undskyldte, om ikke det bedste overalt var truffet." I Uplandsloven, som samledes i Kong Birger Magnus sons Mindreaarighed, og udgaves under Lagmand Birger Peterssons Opsigt 1295, hedder det: "at siden alle Mænd, ved
"Samtykke

¹⁴⁾ See herom Snorro, Olaf den Helliges Saga, Cap. 79, 81, Lagerbrings Svea Rikes Historia, I Deel, P. 225, 27.

¹⁵⁾ Af disse vare det første for Bergens Stift, andet for Nigen. Loven antoges ligeledes, man veed ei hvad Tid, paa Froste-Thing for Theodshjem, og Heidkvia-Thing for Opplandene. Skjønne den benevnes forfællig efter disse fire Thingstæder, saa var dens Indhold overalt det samme.

”Samtykke og uden Gjenmæle, toge ved
 ”den Lov, saa gav Kongen den Kraft efter
 ”Solkets Begjering”

§ 6.

At ingen arvelig Adel i vort Norden eksisterede, deraf vidner ligeledes hele den gamle Historie. Vi finde intet Sted i de gamle Love et eneste Ord om Adels eller Lehnshjerrers Jurisdiction. Lehnsmænd vare Kongens haandgangne Mænd, eller de, som havde et eller andet Stykke af Kronens Godser til Forlehuing paa deres Levetid, men der var ingen Stand, hvoraf Lehnsmænd udelukkende toges. Bønder kunde blive Lehnsmænd, som Asmund Grankjeldsons og Hakon Isvarsons med Fleres Exempel viser; ogsaa maatte Lehnsmænd, lige med Bønder, gjøre Leiding.¹⁶⁾ ”Man saae den Tid ej saameget paa Sorkædre eller paa Sødsejler,” siger Schjøning I, 342. ”at denne jo maatte understøttes med personlige Fortjenester, dersom den skulde gjælde noget” Og siden i den 3die Deel, P. 14, siger den samme Forfatter, at født Adels her i Norge var ingen uden de saakaldte Odelsbønder, d. e. alle de, som enten ejede eller behøvede Jordegods paa Landet. I Henseende til den øverste Klasse af den gamle Adelsverden, som vel egentlig

¹⁶⁾ Hakon Hakonsons Store Things Lov, 9 Part, Cap. 18.

lig skulde være den, her spørges om, da hedder
 det sammesteds, at der gjaldt ingen Sødse, og
 Titler af Jarl, Herts, Lehnsmænd, vare ikke
 arvelige. Vilde en Søn opnaae sin Faders Post,
 saa maatte han dertil ved Fortjenester, især Taps-
 perhed, gjøre sig værdig, hvilket kaldtes at
 føre sig i Erten. Lagerbring siger vel, I
 Dag. 378, at der gives Anledning til at troe, at
 Jarlværdigheden var arvelig i nogle Familier, og
 gjerne kan det have været mueligt, at enkelte Fami-
 lier i Sverrig, f. Ex. den folkungiske, sverkeriske
 og flere tidligen kunne have tilløst sig arvelige
 Rettigheder; men dette kan ikke have hvad jeg
 her har anført, og endnu mindre de Exempler,
 Lagerbring citerer af Snorro, paa at Søn
 efter Fader har været Jarl, thi jeg har ikke sagt,
 at Sønnen ikke kunde erholde Faderens Rang,
 men jeg har sagt, at han ikke blev født dertil.
 Vil man endnu have videre Bevis, saa kan man
 efterlæse Arrild Hvitfelds Danmarks Kro-
 nika, den anden Part, P. 147. Selve Adelsmand,
 og levende i Lehn-Aristokratiets Tid, maattede det
 især være ham angelegent at anføre Alt, hvad der
 kunde siges til Fordeel for Standen, og dog ere
 disse hans Ord: "Vor Adels her i Danmark er
 siden første Valdemars Tid fast opstegen. Vi
 finde ikke udi ganske Lovbogen talet om Herts-
 remænd, det er de, som gav demnem til Hove,
 steds at tjene udi Leding fra Jordegne-
 "Stavn,

"Stavn, før i 3die Bog, hvor dennem tillæ-
 "des at maae fiske Styrishavne, fordi de
 "voge og jette deres Liv for Kongen og Ri-
 "ges. De vare under een Lov og Ret med
 "Andre her i Riget, og var vores Adels lige-
 "som den i Sverrig og Norge: siden er Stry-
 "rishavne forvent under Adelen, og de gjorde
 "frie, som dennem besad: hvilke vare udi for-
 "dums Dage kun Forlehninger, som ginge
 "paa Mandspersoner, ikke til Qvindfolk:
 "men nu ere de bleve til Arv, og de den-
 "nem besidde, til Herremænd." Ja strax efter
 "siger han endog paa det anførte Sted: "udi for-
 "dums Dage bleve der vel mange slagte til
 "Riddere for deres Manddoms-Gjerninger:
 "men den Stand og Frihed var da ikke uden
 "paa Personen alene, ikke paa deres Efter-
 "kommere, før nu, at vi, efter den Skik,
 "som udi Tydskland var begynde, har og be-
 "gynde paa en Forandring og nyere Krigs-
 "brug, saa at Adelsstand er bleven arvelig.
 "Endelig siger han i Fortalen til Magni Laga-
 "beters Hirdsraae: "af førstest vare saadant
 "danne Amt og Tituler, Hertugdøm, Grever
 "Skab ikke arvelige, men kun udi hver deres
 "Livstid, som af Historien og gamle Breve
 "kan bevises, førend Rigsjerrighed blev saa
 "stor, at de vilde tilegne dem Forlehninger
 "for Rjendom, hvorover opvorte stor Krig
 "og Orlog." "Disse Taler, siger Rothe,
 "vise

“vise med fuld Klarhed, at Manden har seet Sandheden, og at han ej har villet modstaae dens Magt: og saa bør ham Ere, fordi han giver Sandheden Ere.”

§ 7.

Nu spørger jeg da igjen: hvad var Odelsret, og hvilken var dens Bestemmelse?

Den Ret, i Følge hvilken Haulds- eller Odelsmanden besad sin Fædrenejord med fuld og uomtvistelig Ejendom; den Ret, i Følge hvilken han besad den frie for al Skat og Afgift, kun at han, naar Leding eller Krigstog af Kongen paabødes til hans Behov og Landets Gavn eller Forsvar, var særdig med hver 7de Person i Familien; (Hakon Adelssteens Gule-Things Lov, Ledings Bolk, Cap. 1-3); den Ret endelig, i Følge hvilken man kunde, paa en ved Lovene bestemt Maade, og inden en vis af dem bestemt Tid, indløse det Odelsgods, som var kommet ud af Familien, det var Odelsret. Eigesom Navnet, der kommer af det gamle Ord Od, eller Uad, = Ejendom, tydelig nok viser, hvad der ved samme skulde forståes; saaledes vil denne Definition over Odelsretten forhaabentlig lægge for Dagen, at den, langt fra at bewirke nogen Indskrænkning i Ejendomsretten, meget mere tilfreds den fuldkomneste Myndelse af samme.

§ 8.

Jeg har sagt, at Odelsmanden ejede sin Gaard fri for Skat og Afgift, Krigstjeneste undtagen. Dette trænger til Beviis. I Snorros Harald Haarfagers Saga, Cap. 6, finder man de Ord: "at Kong Harald "sætte den Ret, saavidt han vandt Landet "under sig, at han fik til Ejendom alt Odels- "gods, og alle Bønder maatte give hannem "Landstyld, baade rige og fattige" I Ha- kon hin Godes eller Adelsteens Saga, Cap. 1, læser man derimod, at denne Konge, for at vinde Bønderne, uden hvis Samtykke og Bistand han ikke kunde haabe at bestige Thronen, og holde sig paa den mod sine Brødre, gav dem deres Odels tilbage, hvilket blev optaget med saa stor Behag og Bifald, at den hele Bøndehob skreg og raabte, at de vilde have Hakon til Konge. Fra det hele Land kom Bønderne til ham, eller skikkede ham deres Sendinge. Bud, og Alles Erinde gik ud paa, at de vilde blive hans Mand.

§ 9.

At Meningene af disse her anførte Steder i Snorro ikke kan være anden end den, at Erobreren Harald Haarfager, saavidt han vandt Landet under sig, altsaa blot de Steder, han ved Vaabens Magt indtog, paalagde Odelsmændene, der før vare frie for Skat, at udrede

Land:

Landsskyld eller Afgift af deres Gaarde, det troer
 jeg er indlysende for Enhver, som læser dem med
 Opmærksomhed; ja det ligger desuden udtrykkel-
 lig i de forklarende Ord: og alle Bønder
 maatte give hannem Landsskyld. At
 han skulde have frataget dem Gaardene, eller
 berøvet dem al Ejendoms-Net over samme, derom
 melder Historien ikke et Ord, og det havde vel
 heller ikke saa lige ladet sig gjøre. Nu derimod
 tvang han dem til at betale ham Skat, som de
 før ikke vidste noget af at sige. Gjerne vil jeg
 endog troe, at han kan have haft i Sinde at ind-
 føre eller begrunde et Slags Lebnsvæsen til For-
 deel for sin talrige Familie, og stræget usurperede
 Regimentes; men saa kom Nordens Helt, ung
 Hakon sin Gode, og gjorde hastig Ende paa
 dette Væsen. Ille gav han Normænd deres
 Odelsret igjen, som de aldrig havde tabt; men
 den Deel af samme, som Harald havde rovet,
 Skattefriheden, den gav han dem igjen, mod at
 de forpligtede sig til at være hans Mænd, d.
 e. at staae ham bie, naar det gjaldt at værne om
 Land og Rige.

§ 10.

Schønning, naar han taler om denne
 Materie i hans Norges Historie, 2den Deel, S.
 494, siger: "Det var Kong Haralds Forsæt,
 "en af hans Stats-Maximer, at alle inden Nor-
 "ges

ges Grændser skulde betale ham Skat; deri
 "trøer jeg den Odal, eller den Odels. Rettighed
 "fornemmelig og egentlig at have bestaaet, som
 "denne Konge, ved Monarkiets Indførsel, siges
 "at have tilegnet sig, fornemmelig i Hensigt til
 "dem, som han var bleven nødt til med Sværd at
 "undertvinge sig. — Det var da Skat og Lands-
 "skuld af Odelen, ej Ejendom deraf, som Kong
 "Harald tilegnede sig, som ingen blev und-
 "tagen fra, især blandt dem, hvilke havde gre-
 "bet til Vaaben mod ham." Da Harald, efter
 Slaget ved Hafurs-Fjord sendte sin Frønde
 Thorum til Asgrim paa Thelemarken, for
 at kræve Skat af ham og Thejerne, svarede
 denne: "at hverken hans Forsædre, eller hans
 "Paarørende havde betalt nogen Skat, og derfor
 "vilde han ej heller betale den."

Vi finde denne samme Skattefrihed hos alle
 de Nationer, som fra Norden af oversvømmede
 det romerske Monarkie. Ingen uden Trællene
 betalte Skat. ¹⁷⁾ Forgjæves vil man her indvende,
 at

¹⁷⁾ See Montesq. espr. des loix, liv. XXX chap. XII;
 Tacit. de mor. Germ. cap. 43. Gorchinos Galli-
 ca, Olos Pannonica lingua, coarguit non esse
 Germanos, quod tributa patiantur. Gregor. Turon.
 lib. III cap. 36, ib. lib. VII. Marculf. formul.
 lib. II cap. 32. Nulli servitium impendas nisi
 soli deo. Carol. Magni. Capitul. Lib. II cap. 10.

at der paa forskjellige Steder i Snorro og andre Historieffrivere tales om, at Kongerne have de Skat, enten selv eller ved visse dertil affendte Mænd; thi dette var ikke andet end de frievillige Gaver eller Gjæstrie, som Kongerne erholdt, naar de drog om i Landet for at dømme i Underfaatternes Tretter; men som de vel tilsidst turde fordre som en Ret, og som maaskee altsaa kunne have givet Anledning til det senere Skattevæsen. ¹⁸⁾ Saa maa og lægges Mærke til, at det kun var Odelsmændenes Gaarde, der vare frie for Skat.

§ II.

Spørger man nu videre: hvilken var denne Odelsrets Bestemmelse, og hvorledes opfyldte den samme? saa vil Svaret ikke blive saa vanskeligt, naar man erindrer sig det Foregaaende. Jeg har sagt, at det var Grundejerne, Haulds- eller Odels-
Mænd

Si in illode suo quiete vivere voluerit, nullus ei aliquid impedimentum facere presumat, neque aliud ab eo requiratur, nisi ut ad patriæ defensionem pergat.

¹⁸⁾ Tacit. de morib. German. cap. 15. Mos est —
ultra ac viritum conferre principibus, vel armen-
torum, vel frugum, quod pro honore acceptum,
arum necessitatibus subvenit. See Schjønnings
Norges Historie, 2 Deel, Pag. 44, 3 Deel, P.
19. Segeblit in g Svea Rikes Historie, I 358:259

mændene, der udsvede den lovgivende Magt. Den Ret at repræsentere Nationen i Folkeforsamlingerne, eller paa Thinget, og have Deel i Lovgivningen, var, som Historien og de gamle Love vise os, ikke personlig; den hængte ved Jorden, og dette maatte være saa, da de, som ejede Jord, vare de Eneeste, som kunde regnes for vederbøstige til at gjøre Krigstjeneste, og sden udrede Skatter, da disse kom istedet for hiins. At mange Jordejere og smaa Lodder ere et sikkert Middel til, en nødvendig Betingelse for at sikke Folkesfrihed, og et constitutionelt Monarkies Varighed, det er en Sandhed, som den nyere Tidens Politikere og Philosopher forlængst ere blevne enige om at antage, og som det vel ikke falder Noget ind herefter at bestride.¹⁹⁾ Men at finde denne Sandhed erkjendt, benyttet i vore Forsædres Statsforfatning, det er neppe faldet dem ind, som have behaget at betitle dem for Barbarer.²⁰⁾ § 12.

19) "Det er en stet Børger," sagde Curtius Den-
tatus til sine Soldater, der syntes de fl for
smaa Jorder, "der anseer den Jord for liden, som
"er istand til at føde ham!" Plin. hist. natur XVIII,
4. Med saadan Tænkemaade vilde Rom have gaaet
evig.

20) I Nutiden bundne, med Hjet paa Jorden,
De Høslørde fandt, at hver Tone fra Norden
Var raa og barbarisk, og stærkerisk vilb.

§ 12.

Grundejere finde, fordi de ere mange, deres Regning ved at holde paa Kongemagten, at denne igjen kan støre til Rette blandt dem, naar Enkelte maatte vilde krænke den almindelige Frihed. Erholde derimod Grundejerne eller hvilkensomhelst Anden, Frihed til at samle de mange smaa Odelsjorder, og smelte dem sammen til et mindre Antal af store Jordlodder eller Godser, saa følger deraf, at ligesom Grundejerne blive færre, saa blive de, naar de have samlet flere Ejendomme, hyperlige, rige. Snart ophøje de sig over de mindre Jordlodders Ejere, eller frie Odelsmænd. "Som disse blive saa, saa maa altsaa Stansens Herlighed, som Rothe siger, tabes; den maa gaae over til dem, der erholde Stansens Jorder; jo flere af disse, der blive forenede til store Lodder, jo mere concentrerer Herligheden sig paa dem, der eje Jorderne, og dette bliver da Vejen til Aristocratie." Der opstaaer en ny Stand, en Adelsstand eller Odelsstand, i Navnet lig hiin Første, men ellers hvor himmelhøi forskjellig. Snart tiltager denne eller tilsniger sig arvelige personlige Rettigheder: den deler Lovgivnings- og Regjerings-Magten med Kongen, og det saaledes, at Folket, de oprindelige Grundejere, tilsidst aldeles udelukkes. Har Folket saaledes, ved Tidernes Forandring, uden selv at vide hvordan, mistet sin Andeel i Lovgiva-

Forgivningen, saa begynder først for Alvor Kampen mellem disse, nu til Jarler, Grever, Hertuger, og Gudveed alt hvad det hedder, forandrede Adelsmænd, og Kongen, og den ender sig da, efterat det undertrykte Folk, de oprindelige Grundeiere, gjerne have maattet betale Regen, enten med Souverainitet, eller med Aristokratie, der er det utaaaleligste af alle Despotier, hvad enten Adels- eller Kjøbmands-Aristokratie.

§ 13.

Paa samme Maade som Jordegodsernes Samling i Enkeltes Hænder virker paa Statsforfatningen, (see § 12) virker den og paa Sæderne. Saalænge Jordegodserne ere smaa, fordeelte mellem Flere, see vi overalt, at Sæderne agtes, Lovene overholdes, fort sagt, at Staterne ere, om ikke mægtige, saa dog lykkelige.²¹⁾ Magtens Fordeling lader Enhver føle sit Værd, og nøder ham at anstrænge sine Evner til Almeenvæls Befordring, der har saa velgjørende Tilbagevirkning paa, hans egen Lykke. Ikke før begynde

derimod

21) Comme l'égalité des fortunes entretient la frugalité, la frugalité maintient l'égalité des fortunes. Ces choses, quoiqu' différentes, sont telles qu'elles ne peuvent subsister, l'une sans l'autre; chacune d'elles est la cause & l'effet; si l'une se retire de la démocratie, l'autre la suit toujours.

derimod Enkelte at sammendhugge Ejendomme, og altsaa at blive rige, førend de ansee det for lidet at udmærke sig ved Dyder og Fortjenester. De behøve nu ikke længer disse for at komme frem, og altsaa træde andre Ideer istedet; kostbarere Klæder, prægtigere Huse, finere Spise, mere Opværgning ville de nu have; ²²⁾ naturligvis maae altsaa mange flere lade sig nøje med saa meget Mindre, og man vel finde, at Maaften af Folket er desto uslere, jo mægtigere og rigere Adelen er. Kommer nu Handelen til, og giver disse Mægtige en let Udfigt til at tilfredsstille deres Lyster, saa gaaer det saameget hastigere med Sædernes Forsald; jo mere de behøve, jo flere Indgreb gjøre de naturligvis i deres Medmeenskers Rettigheder, ²³⁾ og disse, som see at Intet

C 2 er

²²⁾ Exempler paa hvorvidt Romerne drev det heri, finder man nok af hos de romerske Skribenter. See blandt flere Senec. de vita beata, cap. XI: aspice Nomentanum & Apicium, (2 belsendte Graadse) terrarum, & maris, ut illi vocant, bona conquirentes, & super mensam recognoscentes omnium gentium animalia. Vide hos eosdem o suggestu rosæ expectantes popinam suam, aures vocum sono, spectaculis oculos, saporibus palatum suum delectantes. See videre Sueton. in Calig: in Nerone. Tacit: Dion Cassi, Plin.

²³⁾ à des gens à qui il ne faut rien que le nécessaires

er helligt for deres selvgjorte Herrer, tabe altsaa, skjøndt af en modsat og mere undskyldelig Grund: nemlig Nød, ligeledes deres oprindelige gode, ligefremme Character, samt deres Nationalværd. ²⁴⁾ De Rige blive bydende, haarde, trodsige, uretsfærdige; hvad er naturligere? Det have de ikke; dette føle de vel selv, i det mindste inden disse Principier have ved Nar og Opdragelse rodfæstet sig hos dem. Trods, deres "sic volo, sic jubeo," deres tel est nôtre plaisir" maage altsaa træde istedet; de fattige blive frybende, feige, underdanige, lumste; thi disse ere de eneste Egenskaber, hvormed de kunne snige sig igjennem Verden.

§ 14.

Det vil ikke være vanskeligt at bevise, at det af mig her udkastede Materie bestyrkes af al historisk Erfaring. Hvad stoltere end hiint Roma i sin Velmagt, da Cincinnatus hentes fra Plougenjog isortes Purpurret, ²⁵⁾ det han igjen, efterat

il ne reste à desirer que la gloire de la patrie et la sienne propre. Mais une ame corrompue par le luxe a bien d'autres desirs. Bientôt elle devient ennemie des loix, qui la gênent. Montesq. esp. d. loix I., 165.

²⁴⁾ Scilicet in vulgus manant exempla potentium.

²⁵⁾ Trabea v: purpura prætexta, de hsej Embedemands Dragt.

efterat have overvundet Equeerne, efter 16 Dage forelod, for atter at vende tilbage til sin lille Gaard, som man forgjæves tilbød ham at ombytte med et stort Gods? ²⁶) Hvad større end hint Roma, hvor Fabius Maximus dømtes til Døden af Dictatoren Papirius Cursor, mod hvis Ordre han havde indladt sig i Fægtning mod Samniterne, uagtet han havde erhholdt en stor Sejer, og kun ved det forenede Folks Bønner kunde reddes: og hvor kort efter ikke destomindre denne Fabius, i en færlig Krig med Etruscerne, som Consul, valgte den samme Papirius Cursor, sin Dødsfænde, til Dictator, erkjendende hans store Værd? ²⁷) Endelig hvad hyperligere end hiint Roma, hvor den fattige Fabricius ligesaa lidt lod sig lokke af Pyrrhi Guld, som skrælle af hans Elephant, ²⁸) hvor Senatet, efter Nederlaget

ved

²⁶) Da Dictatoren havde slaget Equeerne og befriet den af dem indsluttede Consul Minucius, holdt han denne syndige Tale til ham og hans Hær: Carebis prædæ parte, miles, ex et hoste, cui prope prædæ fuisti. Et tu, L. Minuci, donec Consularem animum incipias habere, legatus his legionibus præeris. Liv. lib. III. cap. 29.

²⁷) Det var Consulerne, som valgte Dictatorer. See om denne Tildragelse, Liv. lib. VIII, cap. 30. lib. IX cap. 38.

²⁸) Plutarch, in Pyrrho; Dionys. Halicarnass. excerpta

ved Cannæ, da Alt syntes tabt, gik den slagne
 Varro imøde, og talte ham, fordi han ikke
 havde opgivet Haabet om Fædrenelandets Frel-
 se? ²⁹) — Og nu, paa den anden Side, hvad
 uslere, hvad Fiendigere end dette samme Rom, ³⁰)
 efterat Grundvolden for Statsforfatningen var
 nedrevet, og Sæderne fordervede? da de Stores
 Kryberier og Nederdrægtighed havde naaet en
 saadan Højde, at selv den agte Despot Tiberius
 ikke kunde tilbageholde sin Foragt? ³¹) da den
 elendigste Ungivelse var nok til at skille de meest
 fortjente Mænd ved Livet? ³²) da det romerske
 Folk ikke kunde bydes nogen større Glæde end
 at

p. 2344, ex edit. Stephan: Keiskii & alior. Lips.
 1775. Senec. epist. 120. Majusque regno judi-
 cavit, regias opes postle contemnere.

²⁹) Liv. XXII, 61.

³⁰) Urbem venalem & mature perituram, si modo
 erantorem invenerit, kaldte allerede Jugurtha den.
 Sallust. bell. Jugurth. cap. 35.

³¹) Tacit. Annal. III, cap. 65: memoria proditur:
 Tiberium, quoties curiâ egrederetur, Græcis ver-
 bis in hunc modum eloqui solitum: "o homines
 ad servitutem paratos: scilicet etiam illum, qui
 libertatem publicam nollet, tam projectæ servienti-
 um patientiæ tridebat."

³²) See Seneca, Tacitus, Suetonius, og alle den
 Tids Skribenter.

at see Mennesker sønderrives af glubende Dyr ³³)
 og Sædeme bespottes paa Theatret, ³⁴) da man
 ikke bluedes ved at indvie offentlige Skuespil til
 Christi Tæne, ³⁵) da Bøgn og Bedrag blev saa
 almindelige, at Navnet Romer, endog hos
 Barbarer blev et Dgenavn, ³⁶) og hele Sla-
 rer af uheldige Borgere maatte flygte til disse
 saakaldte Barbarer, for at finde den Sikkerhed,
 de ikke kunde have i Rom? ³⁷)

§ 15.

³³) Salvian. cap. 172. Summum deliciarum genus est,
 mori homines, aut quod est morte gravius, acer-
 biusque, lacerari, expleri ferarum alvos humanis
 carnibus, comedi homines cum circumstantium
 læticia. Tacit. Sueton. Dio Casf.

³⁴) Ibid. cap. 174. talia enim sunt, quæ in ampli-
 theatris et alibi fiunt, ut ea non solum dicere, sed
 etiam recordari aliquis sine pollutione non possit.

³⁵) Ib. cap. 180. Christo ergo, o amentia monstra-
 osa, Christo Circenses offerimus & mimos.

³⁶) Grot. in præf. ad histor. Goth; quidquid igno-
 bilitatis, quidquid avaritiæ, quidquid libidinum,
 quidquid mendacii, quidquid denique vitiorum
 est, hoc uno nomine, (Romanorum) se complecti
 arbitratos esse.

³⁷) Salvian. cap. 147. ut multi ad hostes fugiant,
 ne persecutionis publicæ afflictione moriantur,
 quærentes scilicet apud Barbaros Romanam huma-
 nitatem, quia apud Romanos barbaram inhumanam
 tacem ferre non possent.

Den nyere Historie fremstiller os Exempler nok paa den samme Sandhed. Efterat Hierarkie og Lehnsvæsen havde ophævet al Egevaegt, mellem Borgerne, hvad blive vi da, i alle Europas Stater, vaer, andet end Adel og Slaver, store Godsejere og livegne Bønder, fastbundne til den Jord, de for deres Herrer maatte dyrke?³⁸⁾ Først da Stæderne begyndte at høre sig, og deres Indvaanere at danne en tredje Stand, først da blev det, ved deres Hjælp, Kongerne mueligt, igjen at rejse deres Hoveder i Vejret. Ved Nasse Urban den Andens ilde beregnede Politik, at opmuntre til Korstogene, erholdte Kongerne og Stæderne al ønskelig Anledning til mere og mere at adsplitte de store Lehn, og Hierarkiets Fald ved Luthers Reformation gav endelig Lehnsvæsenet, hvis fasteste Støtte det havde været, sit sidste Stød. Men hvad har ikke Menneſkeheden maattet

³⁸⁾ En af de Klager, man hører over Odelkretten, er, at den formindsker Folkemængden, og tvinger mange af Indvaanerne til at forlade Landet. Uagter jeg langt ſea ikke kan underſkrive dette, eller indſee, hvor Odelkretten kan frembringe en ſaadan Bieknig, ſaa maatte jeg dog ſpørge: om det var ſædne, at Indføre Borneſkab, for at tvinge dem eil at blive i Landet? Et af to, ſag var det vel bedſt at lad dem rejſe, ſom ikke vilke blive.

tet udstaae, hvormeget Blod har ikke maattet
 flyde, førend det kunde komme dertil; og hvor-
 mange Levninger ere der ikke endda tilbage?
 Med Sandheds skarpe Træk har vor ypperlige
 Korte malet os Hierarkiets og Lehnsvæsenets
 Historie, og ikke kunne vi andet end istemme med
 ham, naar han tilsidst om dem, som vilde ønske
 det tilbage, udbryder i disse Ord: "at de maatte
 være som Nattesuglen, der lider ved Skje-
 ret af den blide Dag, eller og deres Sjæl
 maatte være haard, saa de mere lystedes
 ved at see Ormen krypende og veenende
 sig under deres Sod, end ved at see Med-
 mennesker, hvilke ere glade, og sig paa
 ædel og ypperligere Art anstændig Maade.
 bevidste, at de have Seje til at være glade."

§ 16.

Nu skulde jeg da egentlig være der, hvor
 jeg vilde, i det jeg paastaar, at Odelsret-
 ten var en væsentlig Deel af den af
 vore Forsædre opførte Statsbygning,
 en uødvendig Betingelse for sammes
 Varighed.

§ 17.

Jeg har godtgjort, at vore Forsædres Con-
 stitution, det første de blive os bekjendte i Histo-
 rien, var et constitutionelt Monarkie, hvor den
 lovgivende Magt var i Folkets Hænder. Jeg
 har godtgjort, at dette Folk, der udøvede den
 lovgivende

lovgivende Magt, var samtlige Landets Grund-
 Ejere eller Odelsmænd. Jeg har endelig beviist,
 at disse Grundejere maatte være mange, og Ejen-
 dommene ikke for store, for at Nationalcharacte-
 ren, og med den Constitutionen kunde erholde
 Varighed. Her kom altsaa det Hele an paa,
 at conservere denne Lighed i Ejendom, uden hvilken
 den hele Statsbygning ikkun vilde være et Luft-
 kastel; og beundre maas vi da den Velgjører,
 som skabte vor Odelsret, denne vor Ejendoms-
 og Familieret, denne Norges store Herlighed,
 om hvilken Hædersmanden Brun saa ypperlig
 taler, naar han udbryder: "Herlig er den
 "Tanke: denne Gaard er min, den Mæg-
 "tige skal ikke fordrive mig deraf, Ingen
 "skal ustraffet røve mig en Sodsbred Jord
 "eller et Træ af min Skov, saalænge derte
 "alt er min Ejendom. Men endnu herlis-
 "gere den Tanke: denne Jord er min, og
 "den skal tilhøre min Arv, saalænge der er
 "en Green af min Stamme. Derfor dyrker
 "jeg Ageren, om den ikke strax belønner
 "min Svæd; derfor oprejser jeg de evige
 "Stengjerder, skøndt jeg lettere kunde sam-
 "menstikke dem af smaat Krat; derfor freder
 "jeg Skovene, skøndt jeg kunde gjøre dem
 "i Penge; derfor siger jeg med den norske
 "Digter Bull:
 "Og du, min daffre Dikt! fortæl min Søns
 neseu,
 Jeg

”Jeg sparte dig, at han og skulde see dig skjøn”

Vi kjende dig ikke, i hvem du end var, Sagaerne have ikke opbevaret os dit Navn, men med Taknemmelighed skulle vi erkjende, at du skabte Frihed blandt vore Klipper, og, som Obelsrettens Skrifter, skal dit Minde leve i vore Hjerter, saalenge Blodet flyder i vore Aarer.

Jeg forudsæer, at Mange maaskee ville finde den Synspunct, hvorfra jeg er gaaet ud, dristig, urigtig: man vil maaskee kalde mig en Sværmer, fordi jeg troer at see, hvad Andre ikke have seet; men jeg har allerede i den Henseende aflagt min Troesbekjendelse. Overgaae Andre mig i Evne og Udvillingsgave, i varm Fædrelands-Kjærlighed skal vist Ingen overgaae mig, og saaledes underkaster jeg mig mine Landsmands Dom.

§ 18.

En Indvending maa jeg dog endnu, førend jeg ganske forlader denne Materie, korteligen gøre. Man vil sige: lad det længe nok være beviist, at Norge var, endog førend vi kjendte det, et constitutionelt Monarchie; lad det være beviist, at Grundlovene udøvede den lovgivende Magt, og at Obelsretten var i fuld Kraft; men deraf at ville udlede, at den var indført som Deel af, som Grundvold for denne Constitution, er det ikke at tillægge vore Forsædere en Indsigte i Statskunsten, som de umuligen kunne antages, saa langt op i

Liden

Tiden at have været i Besiddelse af?

Skøndt denne Indvending, i og for sig, er af mindre Bigtighed, da det, om vi og vilde antage et Tilfælde for Odelsrettens Stifter, altid maa blive Hovedsagen at bestemme om den er nyttig og god, hvilket jeg haade har beviist, og endvidere skal bevise, saa kunde man dog heraf tage Anledning til at nedrive min hele Hypothese og udgive samme for et tomt Hjernesvind. Ulsaa ville et Par Ord, for at vise, at den ikke behøver at frygte for historisk Critik, ikke være paa urette Sted.

§ 19.

Allerede mine foregaaende Ytringer maae have viist, at jeg ikke antager vort Fædreland for at have cultiveret sig selv, eller med andre Ord, at dets Cultur skulde være opstaaet i dets eget Skjød. Heraf kan vel ingen Deel af Europa, mindst vort kolde Norden, bryste sig. Som Grækenland formodentlig bebyggedes fra Asien, Culturens egentlige Sæde, og herfra og fra Egypten modtog sin Cultur; som Italien igjen tildels bebyggedes fra Grækenland, saa maa ikke allene vort Nord af fremmede indvandrede Nationer — hvorfra disse kom, gjør her intet til Sagen — være bleven befolket og bebygget, men andre Fremmede kunne endog, efterat det allerede var bleven bebygget, være komne efter og have medbragt

bragt en ny, eller have udviklet en allerede begyndt Cultur.

§ 20.

Dette antaget, og jeg formoder ikke, at Noget heri modsiges mig, saa er det ligesaa indlysende, at disse indvandrende Fremmede kunde have medbragt til vort Nord de Ideer, de paa andre Steder havde modtaget. Heraf følger nu vel ikke, at de derfor skulde have indbragt den hele Obelsret, men at Ideen om en blandet Regjeringsform, ja om et indskrænket Monarkies Betryggelse ved Grund-Ejendommenes, saavidt mueligt, lige Fordeling blandt Statsborgerne, har været til, og med Held været udført, saalænge som Historien naaer, det skal ikke falde mig vanskeligt at bevise. Man vil da, haaber jeg, indrømme mig, at min Hypothese vinder i intensiv Styrke, jo mindre nye Sætninger jeg grunder den paa.

§ 21.

Hvo som vil efterlæse 4de Mosebog 26de Cap. 52-56 Vers, vil finde, at en saadan Idee laae til Grund for den jødiske Lovgivning, hvilken og senere blev udført, Josva Bog Cap. 13. Alle græske Anførere, der listede Colonier, deelte Jorden i lige Dele imellem deres Staldbrodre. See vi ikke Spartaneren Lyrurgus, paa et lignende Princip, opføre en Statsbygning, der
holdt

sig usforandret i næsten 5 Aarhundreder, og det
 uagter Spartas saare ubetydelige Omfang? ³⁹⁾
 Hvad Hensigt havde vel Solon ved sin Lov, Si-
 sachia ⁴⁰⁾, man antage den nu for en Ophæ-
 velse af al Gjæld, eller en Forhøjelse i Pengenes
 Værd, uden at bevirke mere Lighed mellem Statsa-
 borgerne i Henseende til deres Formue? Vi see
 Romulus følge det samme Princip ved Tiberens
 Bred ⁴¹⁾, og, gjennem hele Roms Historie,
 finde vi Striden fortsat om de agrariske Love eller
 Jordernes Fordeling, snart hæftigere, snart svæ-
 gere,

³⁹⁾ See Plutarch: in Lycurgo. *Manfos Sparta*,
 1ster Bueh, P. 109. Mitford. hist. of Greece, chap.
 IV, Sect. III. all the evils that can arise in an
 unsettled ill-constituted government from the
 accumulation of wealth into few hands, were
 daily experienced in Sparta. Goldsmith hist. of
 Greece I, 21.

⁴⁰⁾ *Σισαχθία* Plutarch. in Solone. Mitford history of
 Greece I, cap. V Sect. IV. Like Lycurgus, Solon's first
 object was to remedy the evils produced by inequality
 of possessions: to reconcile the rich with the poor,
 to relieve these without violently offending those.

⁴¹⁾ Dionis: Halic: II, 7. Numa gjorde siden en ny
 Deling, og da de Love, som han og Romulus gave
 i denne Henseende, vare begyndte at gaas af Brug,
 saa satte Servius Tullius dem paany i Kraft.
 ib. IV, 10.

gere, alt efterfom der fremstode Mand, som kraf-
 tigen kunde tolke Folkets Nødtigheder, eller Un-
 dertrykkelserne ginge forvidt. ⁴²⁾ Endelig endtes
 Kampen ved Liberii og Caii Grachi Død, med
 at Optimaterne, d. de store Grundejere revde det
 Hele til sig, og Følgen blev — Roms Fald. ⁴³⁾

§ 22.

Dog, hvortil at anføre flere Exempler!
 Den

⁴²⁾ See Appian, bell. civil. II, 2. 1. Vellej: II, 2.
 Plutarch, in Gracchis. Ferguson, Rome, Vol. I.
 chap. IX, Voll. II, chap. X.

⁴³⁾ Ikke maa man troe, det er min Hensigt, paany at
 bringe en agrarisk Lov i Forflag; jeg vil, med de
 anførte Exempler blot bevise, at den Idee, som
 ligger til Grund for Odele retten, er meget gam-
 mel. Ligesaa lidt er det min Mening, at politisk
 Lighed Kulde bestaae deri, at Ingen maatte se
 mere end den Anden. Politisk Lighed er, efter
 mit Begreb, at enhver Borger har lige Adgang
 til Statens Embeder og Vælfærdigheder; at alle
 Borgere, kort sagt, have eens Værd; men denne
 Lighed beroer, i enhver ordentlig indrettet Stat,
 flestse paa at Grundbesidningene ikke komme i En-
 keltes Hænder. Quoique, dans la démocratie, siger
 Montesquieu, l'égalité réelle est l'ame de l'état,
 cependant elle est si difficile à établir, qu'une
 exactitude extrême à cet égard ne conviendrait
 toujours.

Den store Sandhed, at Grund-Ejendommenes lige Fordeling er Grundvolden til al borgerlig Frihed, har mere eller mindre tydeligen været erkjendt af alle store Tøggivere; den maatte erkjendes, fordi den har sit Udspring fra Menneskets Natur. Aldrig vil man kunne bevise, at raae Mennesker, der stiftede en Stat, bleve enige om, at de ni Tiendele af dem skulde henstøbe deres Liv i Trældom og Ufselhed, for at den ene Tiendedeel kunde søle sig i Vellyst; men at de derimod tænkte paa at træffe Indretninger, der kunde sikke og bevare Ligheden blandt dem, hvor naturligt, hvor rimeligt, hvor stadfæstet ved al Historie! Der maatte lang Tid, og meget Bedrag til, førend Menneskene kunde vænnes til at betragte deres Lige som Væsener af en anden Art, dem deres Tid og Arbejde skulde være opoffret. Religionen maatte med i Spillet for at gjøre dette færdigt, og Hierarkiet har troligen fremhjulpet Lehnsvæsenet.

§ 23.

Men — har altsaa den naturlige Idee om Jord-Ejendommenes Fordeling blandt Statsborgerne været saa almindelig, at vi af Historien kunne bevise dens Tilværelse, ja dens Udførelse, lige fra Moses af, saa kan der vel ikke være noget formasteligt i at antage, at den

og kan være indbragt i vort Nord, eller endog, grundet, som den er, i Naturen, der være oprunden; og dobbelt Marsag have vi da til at takke den Belgjører som gav os Odelsret, forbidende, af alle de Love, som ere givne i den saa tit omtalte Hensigt, hunsægtelig synes at være den fuldkomneste. De øvrige Lovgivere maatte steds, for at komme til Maalet, mere eller mindre, gjøre Indgrib i Eiendomsretten, mere eller mindre indskrænke denne ⁴⁴⁾, i dets Sted, at Odelsretten paa samme Tid som den tilfulde opfylder Lovgiverens vise Plan, tillige viser sig som det stærkeste

D

Bærn

⁴⁴⁾ Sellen laae hos flere af de ældre Lovgivere dert, at de, naar Alighed havde taget Overhaand mellem Statens Borgere, vilde høre den paa eengang; de grebe raß til, men Curen smertede for meget, og Virkningen blev ikke som man ønskede. Enhver Lovs Godhed er relativ. Odelsret er hos os god, fordi Landet er deelt mellem mange Grundejere; og ved at hindre Eiendommene fra at samles, opfylder den sin Bestemmelse, i det den conserverer Ligheden, uden hvilken Folke-Regering er et tomt Navn. I et Land derimod som var deelt mellem faa Grundejere, vilde det være et slet Middel til at afhjælpe Folkets Frihed, at indføre Odelsret; thi den vilde paa samme Maade, som den her hindrer Eiendommenes Forening, der hindrer deres Adskillelse.

Værn for Eiendomsret. Og saa heri kunne For-
gjængernes Fejl have vejledet Efterfølgerne, men
vor Lykke bliver derved ikke mindre.

§ 24.

Hvorvidt Odelsretten har opfyldt
denne sin Bestemmelse, derom overbevises
vi bedst, naar vi betragte vort Fædrenelands For-
fatning, og sammenligne den med de øvrige
Staters. Det ville vi finde, at Norge er et af
de saa Lunde, som Lehnsvæsenet, paa hvilket de
Epitheter: Monstrum og Hydra, som man
har villet tillægge Odelsretten, langt bedre maatte
passe sig, ikke har kunnet naae hen til. Medens
over det øvrige Europa, enkelte Familier ejede
det hele Land, og Indvaamerne maatte nøjes med
det, Lehnbesidderne vilde unde dem til Livets Op-
hold, sad Norges Odelsbonde tryk paa sin Odels-
gaard, udredede sin Skat til Kongen, og spurgte
for Resten Ingen, hverken naar han skulde faae
eller heste. ⁴⁵) Efterat Foreningen med Danmark,
hvis

⁴⁵) Det er saa meget besynderligere, at Lehnsvæsenet
ikke kunde robfæste sig i Norge, som det lykkedes
den pavelige Legatus a latere Nicolaus Dre-
kspere, der siden kom paa den pavelige Skol under
Navn af Hadrian den 4de, saa særdeles vel at
indsføre det hele Hierarkie her i Aare 1152, under
de da herskende borgerlige Uroligheder; ja da endog,

Hvis Forfatning allerede da var Norges saa ulig,
 var Kommet istand til Calmar 1397, holdt Norge

D 2

dog

under Magnus Erlingson, Dikopperne næsten fik
 det hele Rige ganske i deres Magt 1164. Gud
 maa og vide hvad her kunde haardt, dersom ikke den
 sorte Død, der rasede fra 1347. 1350, havde holdt
 saa stygt Huus blandt Adelen og Gesslighed, at næsten
 alle adelige Familier uddøde, og kun een Bisp,
 Salomon i Opplo, blev igjen i selve Norge.
 Hvad her end er tilbage af Ufrihed i Landet, maa
 tilskrives hiin Hiararkiets Magt. Efterat Frugeterne
 af Christi Forreneste, som Schytte siger, vare
 bleven Kjøbmandsvare for alle Syndere, og efter
 at Laxten var bleven bekjendt, hvorfor man kunde
 have Tilladelse at synde saameget man vilde, *) saa
 forsøgedes Kirkens Ejendomme mere og mere. Det
 gik saa vidt, at Ingen kunde døe i No for Munk, og
 at Ingen kunde erholde en christelig Begravelse,
 uden at Arvingerne maatte accordere med Gesslig-
 heden. Fra denne Tid maa man antage, at det
 beneficerede Gods har sin Oprindelse, og derved for-
 andres en betydelig Deel af Nationen fra Odelsmand
 til Leilendinger. Hvormeget imidlertid Odelsretten
 var Hiarkiet i Bojen, viser Mønter i sin Refor-
 mationshistorie, 1ste Deel, Pag. 43.

*) For aabenbare Blodskam med en Søster betales 6
 Rd.; bedrev man det hemmelig, saa fik man det for 5.

Schytte.

dog fremdeles Behnsvæsenet saagodisom udenfor sine Grændser, i det mindste har det kun der efterladt saare faa varige Spor ⁴⁶); endog da den indskrænktes

46) Odelrettens Modstandere ville deraf, at der ogsaa i vort Norge gives Herregaarde, ja Grevskaber og Baronier, og at der gives flere Jorddrotter, som eje mange Gaarde, bevise at Odelretten ikke kan forekomme slikt. Men hertil svares: at foruden at enkelte Tilfælde intet bevise mod en almindelig Regel, saa er det desuden bekjendt nok, at Grevskaber og Baronier ere en Indvænting, som vi have Dronning Sophia Amalia, høfligst Thukommelse og hendes tydske Hoffslag at takke for. Den danske Bonde var da, som Kiegels siger, saa ussel, at man paa alle muelige Maader maatte opmuntres til at eje ham; noget maatte vel altsaa, under en souverain Regjering, smitte paa os, og vi kunne ikke noksom takke Herren, vor Gud, at det ikke blev mere. At en souverain Regjering, ved et Magtsbrøg, har skabt nogle faa Herresæder, det kan vel intet bevise mod Odelretten; den kunde ved et Ditto have høvet denne Ret aldeles. Men at Norge er et af de faa Lande, hvor Adel og Gejstlighed ikke har kunnet danne sig til nogen egen Stand, og, som saadan, bemægtige sig Regjeringen, det maa vi takke vor Odelstret for. De adelige Sædegaarde her gives, have, om end oprettede for Souverainiteten, dog siden faaet deres egentlige

et monarkiske, eller rettere sagt aristokratiskke Regjeringsform ombyttedes med Souverainitet, den man, under daværende Omstændigheder, som det eneste Baand paa Udelen, maatte ansee for en Lykke, endog da, siger jeg, afstod ikke Odelsretten at ytre sin velgjørende Indflydelse paa Ejendoms Sikkerhed og Borgerfrihed. 47) Thi var det

Consistents; heller ikke ere de nu farlige. Hvad endelig det angaaer, at Enkelte ese mange Gaarde, da vil Grundlovens § 108, i Forening med Odels- og Aafsaabs-Retten, altid i Længden hindre de skadelige Salger heraf, i hvorvel det ikke kan nægtes, at det var bedre, Ingen havde mere Jordegods end han selv kunde krive.

47) Det er en vanskelig Opgave at forklare, hvad der egentlig er Aarsag til Norges, med Hensyn til sin Størrelse og Frugtbarhed, saare uforholdsmæssige Folkemængde. Grundejendommenes Fordeling maatte, som Silangieri i sit Bogværnings-system, 2den Deel, 3die og 4de Capitel bevise, naar ikke andre Aarsager vare i Veien, nødvendig bringe Agerdyrkningen til større og større Falblommenhed, og som Folge heraf, ogsaa formere Massen af Mennesker. Da nu Odelsret, efter hvad jeg har beviist, netop er et Værn for Ejendommenes Fordeling, saa kan den naturligvis ikke vare Skyld i, at Befolkningen staaer tilbage. At dens Misbrug dertil har bidraget, det vil jeg ikke nægte; men denne kan,

Det ikke Odelsretten, der bevirkede alt dette; var det ikke den, som i det den hundrede Grundejendomme fra at komme i Enkeltens uforstyrrede Besiddelse, bevarede Odelsmandenes Familier, vedligeholdte den norske Bondes Aand, og lod ham føle sit Værd, var det ikke den, der saaledes hundrede Lehnssystemet fra at vise sig hos os paa den Maade, som i andre Lande, saa sig mig da, hvad andet det var? Årsag maa enhver Ting have, og saalænge man ikke opgiver mig Kjendsgjerninger, som kunne bevise Urigtigheden af hvad jeg her har anført, saa skal man give mine Ord Magt. Ja! hellige Odelsret! tusindaarig staaer du, ærværdig, et herligt Tegn paa Fædres Visdom! Svær var Kampen, Du stædedes i med Hierarkie, Lehnsvæsen, Souverainitet, hvoraf
 som

ihvorvidt den end maatte være brevet, aldrig regnes for nogen Hovedårsag. De sande Grunde vilde maaskee lettere findes i de mange og betydelige Indskrænkninger, Døringedriften, af hvilken somhelst Art, under Foreningen med Danmark har været underkastet, i den upolitiske Sammenblanding af forskellige Døringegrene, der for en stor Deel gjør Bonden aldeles afhængig af Kjøbmanden, men fremfor Alt, i det monopolistiske Aag, vor Handel har sukket under. Om dette og mere vil jeg, for Tiden, henvise til Hr. Jacob Aalls fædrenes landstæ Jdeer, som indeholde saa mange vigtige Blik.

som oftest eet var nok til at nedbryde Menneskeres
 Eiendomsret var din Egide; paa dette dit stærke
 Skjold afglede alle Hug; man vovede ikke at
 gaae dig for nær, og saaledes var det maaskee
 din Lykke, at man ikke ahuede din egentlige
 Natur. 4⁸)

§ 25.

4⁸) Solberg i sin Danmarks og Norges geistlige og
 verdslige Stat, Pag. 307, siger: "De norske
 "Bønder ansee deres Odelsrettighed, som deres
 "største Riendie, og have de Høilovlige Danske
 "Konger, hvad Forandringer end udi Rigerne
 "ere foretagne, og hvad Forslag derimod har
 "Funnet gjøres, aldrig villet forordne noget,
 "som kunde svække Odelsretten; thi den sam-
 "me Hertilighed giver de norske Bønder en Um-
 "bition, som er nyttig for Landet udi Krigetideri
 "thi saasom de fleeste bilde sig ind at nedstamme
 "fra gammel norsk Adal," Odelsmænd eller Adels-
 "mænd, forsaavidt der ved forstaaes Grundejerne,
 "udøvende den lovgivende Magt, kan vel være eet,
 "hvilken Mening ikke kan være saa ugrundet,
 "saa have de gemeenligen deres Hæ mere Hæ-
 "end andre Bønder, og derfor udi Tapperhed
 "intet Jolk i Verden ostergive." At dette sidste
 er sandt, formener jeg har vilst sig overalt, hvor
 de ikke ere bleve alt for stæ anførte.

Det er ellers ret syndeligt at høre Odelsret-
 tens Medstændere paastaae, at denne Ret ikke kan

Først Nav efter Christi Byrd 1817, den
5te

have nogen Indsyndelse paa Nationens Tapperhed, 1) fordi det ikke er bevisst, at alle de, der have kjæmpet hæderligen for Landet, ere Odelsmand, da der vist have været ligesaa mange, om ikke flere Veilønder, Hundsmænd iblandt dem ic.; 2.) fordi man sees andre Nationer, som ingen Odelsret have, kjæmpe ligesaa tappert. Jeg svarer hertil: ad rimum, at det er et selt egoistisk Princip at antage, at Ingen skulde kunne føle en god Indretnings Værd, uden den, der netop for Øjskicket nyder godt af den. Hvad hindrer vel Veilønderen, Hundmanden fra at erhverve sig en Ejendom, om han kan, og da ligesledes at blive Odelsmand? Odelsret hindrer Grundejendommenes Samling, og aabner altsaa derved Afgang for saa mange Fiere til at eje dem. Odelsmanden slaes, fordi han har Odels, de Andre fordi de kunne faae den, alle fordi de føle dem frie og lykkelige. Efter dette samme Princip kunde man sige, at Ingen kunde føle Nyttens af at der er sat Straf paa Mord, uden den, der har været paa Vejen at blive slaet ihjel, med mere fligt; ad adam: at fordi man paastaer, at Odelsret indgiver Kjærlighed til Fædrelandet, og Tapperhed, derfor siger man ikke, at der jo og kunde være andre Aarsager, som bringe Folk til at slaes ihjel fra sig. Man sees jo Aaveren slaes tappert, men jeg troer dog Odelsmandens Mod skyder af en renere Kilde.

gte April, skede det, at vor forerige Regjering udgav en Forordning, der skulde give Odelsretten Naadestødet. Ikke veed jeg hvo eller hvad, der foranledigede denne Forordning, men tydeligen bærer den Præg af Octavians frygtfulde Politik: "at lade Navnet staae" og Formerne vedblive," uagtet han aldeles ophævede Friheden. Efter denne Forordning ligger Odelsretten i sit sidste Vandbræt; men, Held os! end er det Tid at redde den.

§ 26.

Har jeg ikke fejlet aldeles i min Slutningsmaade om Odelsrettens Virkning paa Norges Forfatning, maa man indrømme mig, at det er den, vore Førfædre, at det er den, vi selv have at takke for, at vi end ere en Nation; saa haaber jeg og, at man vil finde vores Mening gjendrevet, som blandt de flere Maader at angribe Odelsretten paa, have forsøgt at stille Indløsnings-Retten derved, og paaastaet, at denne sidste ikke vedkom den, ja villet sette Indløsnings-Ret i Klasse med Bornebæb!!

Denne Mening er fremsat af Hr. Rhynning i Minerva for Juni 1802; dens Grundtroer jeg, som sagt, ikke nu jeg behøver at bevise, da det af det Foregaaende maa være klart, at det netop er Indløsnings-Retten, der i poli-

tisk

tiff Henseende, udgjør Odelsrettens egentlige Substantz eller Væsen, og at det altsaa ikke engang var mueligt at tænke sig hiin som Odelsret, uden denne. Heller ikke vil jeg indlade mig paa her at opregne alle de Modsigelser og falske Slutninger, der kunne findes paa flere Steder i denne Afhandling, især der, hvor Forfatteren lægger sine Tanker om Odelsrettens Oprindelse for Dagen, dem jeg oprigtig maa tilstaae, at jeg ikke kan følge ham i. Kun dette ene Mærkelige vil jeg ikke lade uberørt, at endog paa denne Odelsrettens saa hæftige Modstander, der, efter at have opregnet "en lang Ulykkers Riste," 49) udbrænder i de Ord: "Saadant volder Odelsretten:" endog paa ham, siger jeg, virker denne Ret med en saa magisk Kraft, at han, midt i sit værste Uheld, blot ved at tænke sig Odelsrettens Høvelighed, paa eengang erkjender alle dens Fordele, og nu ikke veed at redde sig uden ved at tillægge Aæfædes-Retten Vren for disse. Ja, han erkjender endog alle de Grundprincipier, jeg her har fremstillet. Han tilstaaer, at store Herregaarde ere skadelige, han tilstaaer, at Aæfædes-Retten er gavnlig, fordi den sikker Bondens Søn en god samlet Eiendom, og foreslaaer derpaa, efterat have gjort sig al Umage for at nedrive Odelsretten, at etablere eller indføre en ny Indløsnings- eller

For

49) See Biskop Bruns Tanker om Odelsretten.

Forløbs-Ret, blodt med det forandrede Navn: Naesædes-Ret⁵⁰). At han vil have Tiden indskrænket til 6 Uger, forandrer ikke Statum controversiæ; ogsaa jeg vil have Indskrænkninger. Her skulde jeg ellers næsten troe, at Biskop Brun og Justitsraad Wulfsberg maae have været mere forførende end forførte,⁵¹ siden de endog have forført Hr. Rynning til at glemme sit Thema.

§ 27.

For øvrigt behøver jeg vel ikke at anmærke, at Naesædesret og Odelsret, skjendt de ikke stedsere forenede, meget godt kunne bestaae ved Siden af hinanden. Ligesom Odelsretten hindrer, at ikke Forbejendommene komme i Enkeltes Besiddelse, og derved Regjeringsformen forandres til Aristokratie, saa forhindrer Naesædesretten igjen, at de ikke udstykkes i saa smaa Parceller, at Ejerne skulle tabe deres Interesse for det Heles Vel. De maae have saameget at holde ved, at det bliver for dem og Familie vigtigt, at Staten renjeres godt. Jeg lader atter Rothe tale: "Den hele Stats-Indretning i gamle Dage," siger han, "saavel i Henseende til Longivning som i Henseende til Krigsfærd, ja end til Kongevalg," berøvede derpaa, at Odelsjorderne

⁵⁰) See det citerede Hæfte af Minerva, Pag. 277, 279.

⁵¹) See Rynnings Afhandling, Pag. 294.

"ej tabte deres væsentlige Character, eller, at de
 "ej bleve Gods, hvilket man kunde stykke ud, og
 "afhænde efter eget Lykke. Folkenes Hæderlighed
 "beroede paa denne Indretning, men deres Fri-
 "hed beroede igjen paa deres udsortes Hæderlig-
 "hed. Hvor al Rigdom bestod i Jord og Jæ,
 "der maatte Jordlodden blive fast Ejendom i
 "Slægten, isald ellers Slægten skulde vedvare,
 "og den Jordejendom maatte blive samlet, isald
 "Slægten skulde bestaae med Værdighed."

Herfra skrive sig alle de forskjellige Bestem-
 melser i vore gamle Love om Odelsløsning, her-
 fra Regelen: at Odelsjorder ej maatte afhændes,
 førend de vare tilbudne een i Gaarden eller
 alle ved Thinget, herfra og, for at fore-
 komme Tvistigheder i Familien, Naesledes. Ret-
 ten, der paa eengang sørger for, baade at de
 enkelte Gaarde ikke udstyldes i saa smaa Dele, at
 Eieren ikke kan finde Udfomme derpaa, og alisaa
 fristes til at ansee dem som Bisag, og at de ikke
 forblive i Cens udeelte Besiddelse, om de end
 skulde være komne der.

At dette saaledes har været Meningen med
 Naesledes-Rettens Indførelse, derom overbevise-
 ses vi, ved at gjennemlæse vor gamle og nyere
 Lovgivning angaaende denne Materie. I den
 Aand taler Kong Magnus derom i Gule-Things
 Lov, Arvebalken 7de Cap., om første Arv,
 i den

i den Aand, Truid Ulstands og Claus Wildes
Reces, udgivet 1539, og confirmeret af
Christian 3die, S. 19, og i den Aand Christian
d. 4des Lov, Arvebalcken Cap. 7, og vor norske
Lov, 5 = 2 = 63, cfr. 5 = 5 = 2. ⁵²⁾

§ 28.

Jeg iler til det endelige Resultat. Har
jeg været hældig nok til at kunne fremstille Odels-
retten i dens rette Skikkelse, har jeg været hældig
nok til at overbevise mine Landsmand om, hvilken
Odelsrettens Bestemmelse var, og hvordan den
troligen og sikkert har opfyldt denne, saa vil og
Enhver strax finde Svaret paa det sidste Spørgs-
maal: Hvad Forbindelse har den med
Landets nuværende Constitution, og
hvilke Følger ville dens Ophævelse,
seent eller tidlig have?

§ 29.

Norge har, ved den af Rigsforsamlingen
paa Eidsvold udarbejdede Constitution af 17de
Maj, nærmere bestemt i det overordentlige Stor-
thing i Christiania d. 4de Novbr. 1814, og af
Hans

⁵²⁾ Forordn: af 14de April 1769, langt fra at inde,
holde noget Argument herimod, bestyrker tværtimod
min Mening, i det den vel tillader, at en Ejen-
dom maa deles, men ikke i mindes Parter, end
at en Familie derpaa kan leve og ernære sig.

Hans Majestæt Kongen antaget, erholdt en Forsatning, i det Væsentlige aldeles overensstemmende med hiin den lykkelige under Hakon den Gode, som jeg foran har beskrevet (§ 4 — 6, 8 — 10). Hos Folket, d. Grund-Ejerne, ⁵³⁾ er den lovgivende Magt, Magten til at paalægge Skatter,

og

⁵³⁾ Constitutionens § 50, indrømmer ogsaa Embedsmænd, som saadanne, Leilendinger og Borgere der ikke have Gaard eller Grund, Stemmeret, giver dem altsaa Andeel i den lovgivende Magt. At dette er stridende mod Principet, kan ikke nægtes, men hvad de førstnævnte angaaer, da har man hos denne Klasse, i det mindste for Njeblikket, troet at maatte søge den mest Oplysning; Leilendingerne har man, siden de nu engang ere blevne til, ikke villet udelukke fra Andeel i Statsstyrelsen, der angaaer dem selv saa næse, og det saa meget mindre, da de udgjøre en talrig Deel af Nationen, bruge en stor Deel af Landets Ejendomme, og bære alle Byrder lige med de virkelige Grundejere. Vi bør haabe, at denne talrige Folkeklasse paa næste Storting, sættes i fuldkommen Sikkerhed for vilkaarlig Behandling. At Borgere, uden Gaard og Grund, have Stemmeret, anseer jeg, under enhver Omstændighed, for rigtigst.

og bestemme Skattevæsenet; ⁵⁴⁾ den udøves af
disses Repræsentanter paa Norges Odelsthing.
Hos Kongen er den udøvende Magt; kun den
dømmende er overdraget søregne Embedsmænd.

Norge er da et constitutionelt eller indskrænket
Monarkie, et ved Demokratie indskrænket
Kongerige. Men — have vi saaledes antaget den
Constitution, der i saa lang Tid gjorde vore Fors-
fædre ærede, mægtige og lykkelige, saa maa na-
turligvis Intet være os mere vigtigt, end at søge
at give den al den Varighed og Sikkerhed, som men-
neskelige Indretninger kunne modtage. Hvad
Odelstretten, i denne Henseende, har udrettet,
det har jeg viist, og hvad den altsaa vil kunne
udrette, det behøver ingen videre Forklaring.

Ved den blev, uagtet en ny Constitution
var indført, en Grundvold staaende, der gjorde
os det saa let at opføre den samme Bygning paan,
en Grundvold saa afpaset efter denne Bygning,
at alle de øvrige, man har villet opsætte derpaa,
kun have ventet paa det første Stød, for igjen at
falde sammen.

Størt er det at see en Nation, gennem
saamange

⁵⁴⁾ Forandringer, som Tiden, og især Krigsvæsenet,
have foranlediaet, have gjort Skatter, og altsaa
og Skattevæsen nødvendigt. Hvor før Kræften
allene deciderede, der maa nu Penge til.

saamange Uheld og politiske Forandringer, som i vort Norge have opdyngtet sig siden 1807, bevare sin oprindelige Character og Værdighed ⁵⁵); uden Exempel er det maaskee at see en Nation, der ikke bestaaer af fejge, undertrykte Slaver, men af frie, end deres Kraft selende Borgere, paa eengang overladte til dem selv, med en saa beundringsværdig Orden og Nolighed, at bestemme deres Fremtids Skjæbne.

Men ogsaa herfer have vi Odelsretten at takke, som gav os denne Character.

§ 30.

Satte vi altsaa denne Met paa den Fod, som den var før Forordn. af 5te April 1811 udkom, saa bygge vi vor Constitutionen det fasteste Bærn, vi sikke Nationen dens Frihed, dens Ejendomme, dens ved Constitution bestemte Andeel i Regjeringen. Ophæve vi den derimod, eller, hvilket er det samme, lade vi den ophæve sig selv, og blot blive staaende i Navnet, saa have vi vel erholdt en Constitution, men ikke vil det vare længe, førend Grund-Ejendommene komme ud af de rette Odelsmands Besiddelse, samles i Enkeltes Hænder, og de uundgaelige Følger heraf, hvad heller tidlig eller seent, har
man

55) Enkelte Undtagelser bevise Intet mod min Sætning.
Ubi plurima nitent, paucis non offendor mensuris.

man af det Føregaaende seet. Morge er saa meget mere udsat for disse Følger, som det er et Handelsland. Naturligviis vil Kjøbmanden nu end mere end før lægge an paa, at opkjøbe Ejendomme, da han derved forsøger sin Andeel i den lovgivende Magt i samme Grad, som han formindsker Grundejernes, og saaledes formerer sin Indflydelse paa Statsbestyrelsen.⁵⁶⁾

§ 31.

Jeg har sagt, (vid. Indl.) at Odelsretten burde sættes paa den Fod, den var før Forordningen af 5te April 1812; men jeg har og sagt, at denne Gjenfødelse kun maatte angaae dens egentlige Væsen. Den samme velgjørende Bestumning, som gjengiver Landet denne sin hævede Ret, bør tillige indeholde Bestemmelser, der, saavidt muligt, høre dens Misbrug.

Undersøger man alle de Klager, som føres mod Odelsretten, og som have den mindste tilsyneladende Grund, saa vil det befindes, at de næsten alle gaae ud paa: enten 1) at Odelsretten gjør Kjøberen uvis paa sin Ejendom, og derved foranlediger ham til at ødelægge eller i det mindste forsumme samme; eller 2) at den forarsager ham store Bekostninger ved Besigtelser, og foranlediger hans Udpresning; eller 3) at den forarsager

Ⓔ

Proa

⁵⁶⁾ I Nærheden af Kjøbstæderne vil man og stedse finde de fleste Misbrug af Odelsretten, hvoraf Klager haarsjeldt sig.

Processer og Uvenskab mellem Familier, m. v. Men at alle disse og lignende Klager aldeles ikke vedkomme Odelsretten, som Odelsret, men blot den ved Odelsfager nu brugelige Processform, og de af samme flydende Misbrug, det skulde jeg troe, maatte være indlysende for Enhver, som har lært at distingvere mellem de essentiale og de accidentale, mellem Materie og Form. Den Syllogismus eller Fornuftslutning, som Odelsrettens Modstandere fremsatte, ere altsaa følgende:

Ved Odelsjords Indløsning existere Misbrug.

Misbrug ere skadelige.

Ergo: bør Odelsret ophæves.

Hvormange Bildfarelser flige Slutninger have afstedkommet, er ikke her Stedet at undersøge, heller ikke har jeg dertil philosophiske Indsigter nok, men saameget Logik har jeg dog inde, at jeg veed, Conclusionen i en Syllogismus skal indeholde samme Hovedbegreb, som der findes i Præmisserne, og at den skal indeholde samme Qualitet som Proposition major; thi i modsat Fald er Slutningen falsk. Da nu Odelsrets Misbrug er noget ganske andet end Odelsret, saa seer Enhver let selv, hvordan det har sig med denne Slutning, som jeg, for at bruge det mildeste Udtryk, vil lade passere for en Paralogismus.

§ 32.

Hvad for øvrigt den, under No. 2, anførte Klagepunkt angaaer, da er denne aldeles høvet

ved den, i Forord: af 5te April 1811, indeholdte Bestemmelse: at alt Odelsgods skal løses efter uvillige Mænds Tare, og mod at denne Bestemmelse, som retfærdig og billig, og som overensstemmende med de gamle Love⁵⁷⁾ vedbliver, kan vel ingen have Noget at erindre. Meget gjerne vil jeg indrømme Hr. Pastor Rynning, at en Laugrette ikke altid tarer ret rigtigt, og kan han

E 2

udfinde

⁵⁷⁾ Hakon Adelsstens Gule Things Lov om Odelsløsning, Cap. 2: Du skal være her paa Jorden Torodagen i Paaste Ugen, og tage imod Værdien for Jorden, saasom Mænd agte den at være værd 20., confr. Cap. 3, 5. Magni Gule Things Lov, Odelsbalken Cap. 4, 5, 8; samme Sted, Cap. 12, hvor der vel siges: "at naar Noget har" "folgt sin Jord med den Betingelse, at han vil" "løse den igjen, saa er det ret Betingelse, at den, der" "kjøber, skal igjen tage mod saa mange Penge," "som han gav;" men tillige længere ned: "at den," "der vil løse, skal betale Jorden med saadant Gode," "som han haver Lejlighed til, med Guld, eller" "uarbejdet eller forarbejdet Søl, Kjør og Korn," "Smør og andre Varer, ligesaa meget som han" "kunde købe for det Guld eller Søl, som han" "fik for Jorden, og efter som i Hønsomme Mænd" "kjenne, at det Gode er ikke mere værd end det," "som blev betalt for Jorden. Hakon Hakons Frea Reth. Lov, 14de Part, Cap. 1, 2. Efr. Vies norske Lov, Landbreide eller Odelsbalk, Cap. 4, 5

udfinde nogen anden Maade at komme efter en Ejendoms sande Værdie paa, vil han vist gjøre sig fortjent af Fædrenelandet; men indtil dette skeer, faaer vi vel i denne Henseende lade det blive ved det Gamle.

Den Raade at taxere paa, som han i sit til Selskabet for Norges Vel i 1813 indgivne Prissskrift, foreslaaer, er umøgtelig endnu usikkertere end en sædvanlig Taxation, for ikke at sige impracticabel. ⁵⁸⁾ Den 3die Post burde egentlig være bleven forviist blandt dem, som aldeles ingen Grund have. Det kunde være særdeles skjont, dersom man kunde have Alt, hvad der foranlediger Kio, Trætte og Uvenskab i denne syndige Verden; men da dette neppe lader sig gjøre, saa vil det lidet nytte at opheve Odelsretten, uden

⁵⁸⁾ Meget kommer det, ved enhver saadan Forretning, an paa Sorensskriverens Nedelighed og Duelighed, men om denne lader Hr. Rynning til, i Almindelighed, at have kun flette Tanker. Hvorvidt han herfor fremfører nogen antagelig Grund, vil jeg overlade til Andre at bedømme, men saameget vil man dog tilstaae mig, at det vilde klinge heel forunderligen, om jeg paastod, at enhver Præst nødvendig maatte antages at arbejde paa at befordre Ussagtighed, fordi han faaer Betaling for at døbe uægte Børn.

uden at have dette Onde, som desuden vist ikke vilde mangle Næring, om end ingen Odel var.

§ 33.

Der er da kun den første Post tilbage. Nagtet jeg nu just ikke troer, at man med nogen Grund kan klage over en Uvisshed, man selv har bragt sig i, ved at kjsbe en Ejendom, hvorpaa man vidste, der hastede Odel, saa vilde det dog altid være godt, om ogsaa denne Mangel kunde rettes; og heller ikke roer jeg dette umueligt.

Den største Uvisshed for Kjøberen af jet Odelsgods opstaaer deels derved, at Odelsprocesserne ere meget vidløftige og bekostelige, deels derved, at en Odels-Prætendent lader sig bruge af andre Uvedkommende, og blot laaner sit Navn til Sagen, deels endelig især derved, at han, naar han har taget Odelsdom over en Besidder, kan lade den uerequeret uden at tabe sin Ret, og saaledes holde Besidderen det dragne Sværd over Hovedet lige indtil denne selv har odlet Godset, eller Prætendentens Ret er bleven præskriberet. At Besidderen, i dette Tilfælde, forsømmer, odelægger Godset, det kan ikke forundre Noget.

§ 34.

Til at afhjælpe denne Uvisshed, til at forekomme disse Misbrug, vilde jeg altsaa foreslaae følgende Forandringer:

- 1) At den hidtil brugelige Maade, at behandle Odelsager paa Naestødet, ophævedes. Jeg har selv i 6 Aar, som Sagfører, procederet, og i ligesaa lang Tid, som Dommer, behandlet Odelsager, uden at jeg har kunnet opdage den mindste Nødvendighed i, at disse Sager, mere end andre, skulde behandles paa Naestødet. Aldrig saae eller hørte jeg, at der i Odelsager var Qvæstion om Fornærmelser paa Jord, om Markeskjet, eller andet deslige, som kunde gjøre Granskning paa Naestødet nødvendig. Hvormange Beløstninger, der med slige Naestøds-Sagers Behandling ere forenede, det er Enhver bekiendt, som dermed har havt at bestille, og gierne vil jeg tilstaae, at denne Procesform synes meest skikket til at skaffe Sagførere og Dommere Indtægter. Hvad der i en Odelsag spørges om, er i Almindelighed, om det omvistede Gods er Odelsods, og om Prætendenten har Odelsret; men disse Qvæstioner kunne ved Documenter og Vidner, inden de ordinære Retter, meget vel oplyses, uden at befære Naestødet.
- 2) Naar altsaa en Odels-Prætendent vilde paatale sin Odelsret til et Gods, saa skulde han være forbundet til derom, inden April-Maaneds Udgang, at underrette Bestoderen og derpaa, inden

inden 4 Uger berester ved Sorenffriiver og Mænd at lade afholde en lovlig Taxations-Forretning over Godset. Ved denne Forretning skulde begge Parter selv, eller per Mandatarios være tilstede, og erklære om de med Taxten vare tilfreds, i hvis Mangel Sorenffriiveren paa Stedet berammede en Taxation ved dobbelte Mænd, at afholdes inden andre 4 Uger. Disse Besigtelser maatte naturligvis holdes paa Naestødet. Nærmere Regler for Taxationsmændene bleve ved en speciel Lov at bestemme. Jordvej og Skov maatte, hver for sig, taxeres.

- 3) Ved disse Forretninger skulde det paaligge Dommeren, *ex officio*, at arbejde paa at forlige Parterne.
- 4) Naar den endelige Taxation var afholdt, og Parterne ikke kunde bringes til Forlig, skulde det paaligge Prætendenten at indstævne Besidderen til første almindelige Thing, som Stevning kunde faaes, hvortil Besidderen skulde lade sig nøje med 14 Dages Barsel for Odelstomten, og naar han der anhangiggjorde Sagen, skulde han med det samme fremlægge den Sum, hvorfor Gaarden var taxeret, med Fradrag af de i samme beviisligen staaende Hæstelser. Fremlagdes ikke Summen, skulde hans Stevning afvises, og hans Odel være svilde.

- spilde.
- 5) Modtog da Besidderen Summen, saa var Sagen dermed hævet, og han aldeles frie for at svare til Omkostningerne. Odelsmanden tiltraadde sit Gods til næste Færedrag.
 - 6) Men vægrede han sig fremdeles for mindelig Afgjørelse, saa skulde Dommeren, uden at tilstaae nogen Udsættelse i Sagen, optage den, og inden 14 Dage derefter paadømme den, enten paa Thingstedet, eller i sit Huus, som han fandt det beqvemmost, og uden Meddomsmand.
 - 7) Gik Dommen Besidderen imod, skulde han tilpligtes at udrede alle Omkostninger, saavel af Besigtelses-Forretningerne, som Sagen skadesløse.
 - 8) Appel skulde af den tabende Part uden Ophold effectueres, og disse Sager ved Overretterne, blandt de første, og ligeledes uden Udsættelse foretages og paadømmes.
 - 9) Fra det Øjeblik, Prætendenten havde ladet Besigtelse over Godset afholde, skulde det være Besidderen aldeles forbudt at hugge i Skoven, uden til Gaårdens nødvendigste Brug, indtil endelig Dom var falden i Sagen. Men valgte han da at proceedere, og han ved endelig Dom blev frifunden, da skulde han i Erstatning for dette Uffavn, udyde 6 Procent af den Capital,

tal, hvorfor Skoven var bleven taperet; og Denne Rente skulde derfor af den, efter No. 4, fremliggende Sum, aftages og, indtil Sagens Uddrag, forblive i Rettens Deposito.

10) Saasnart endelig Dom var falden, skulde den paaligge Præudenten, ifald Dommen var i hans Faveur, at indløse Godsset til første Foredag derefter, i hvis Mangel, Besidderen for hans Tiltale skulde være aldeles frie, og ej mere af ham til Godssets Fravigelse kunne belanges. ⁵⁹⁾

11) Naar et Gods var blevet indløst, skulde den paaligge den, der havde indløst samme, at beboe det i det mindste 5 Aar, uden at det maatte af ham, i denne Tid, sælges til Andre end en Nærmere i Retten. Handlede han herimod, skulde Godsset strax falde tilbage til den forrige Besidder, mod at han udbetalte den Sum, hvorfor det fra ham var bleven indløst.

Det forstaaer sig af sig selv, at denne Bestemmelse bortfaldt i Tilfælde at den, der havde indløst et Gods, ved Døden afgik inden han fik beboet samme i 5 Aar. 12)

⁵⁹⁾ Denne Bestemmelse er ogsaa i de gamle Loves Aand. See Hakon Hakonsens Frostethings Lov, 24 Part, Cap. 4, hvor det hedder: End om Odelemænd løser ikke ved Betalings Terminen, da have den hjemmelt Jorden, som Odelemænden solgte den til.

12) Endelig skulde Jngen, som allerede ejede Jordegods, kunne anlægge Odelsfag mod nogen Besidder, med mindre denne ejede mere end hiin, i hvilken Henseende Skylden maatte kunne afgive Regelen. Efter samme Regel maatte Jngen Odelsfag paa en Umyndigs Begne anlægges, naar hans Fader ejede saameget Jordegods, at Skylden, divideret med hans Børns Antal, endda var større end Besidderens.

Jeg har nu, efter mueligste Evne, og i al den Korthed, som Sagens Vigtighed tillod det, bestræbet mig for at fremstille Odeltretten saadan som jeg troer den bør betragtes. Stof til Eftertanke over en saa vigtig Gjenstand ville disse Blade vel i det mindste give, og saa er allerede meget udrettet. Hvad Misbrugene ved Odelsgodfers Indløsning angaaer, da ville de, efter hvad jeg kan indsee, ved disse Forandringer, som naturligtvis ved en speciel Lov nøjere maatte bestemmes, for en stor Deel, om ikke ganske worde hævede, og opnaaedes dette, saa vilde man saameget mindre befrygte, oftere at høre ugrundede Klager over Norges Odelsret.

Bergen den 10de Januar 1815.

Indhold.

Indledning. Definition over Odelstret, dens Elde, § 1, 7. Dens Oprindelse. § 2. Vore Forfædre, et krigerisk, agerdyrkende Folk, deres Constitution, et indfranket Monarkie, uden Adel. § 3, 4. Bevis herfor af Historien. § 5, 6. Odelstjorder Stattefri. § 8, 10. Grundejendommens Fordeling, nødvendig Betingelse for Folkeskik. § 11. Den hindrer Aristocratie. § 12. Bevarer Sædne, § 13. Bevis af den gamle Historie. § 14. Af den nyere. § 15. Odelstret sikrer Ejendommens Fordeling. § 16, 17. En Indvending mødes. § 18. Vort Fædreneland har modtaget sin Cultur fra Fremmede. § 19. Idee om Grundejendommens Fordeling meget gammel. § 20. Bevis af Historien. § 21. Er desuden grundet i Menneskets Natur. § 22. Kan altsaa og være indbragt til eller oprunden i vort Nord. § 23. Odelstrettens Indfyldelse paa vort Fædrenelands Forfatning. § 24, 25. Nogle have villet stille Indløsningsret fra Odelstret. § 26. Digression om Aarsædesret. § 27. Overgang til vor nuværende Constitution. § 28. Den er i det væsentlige, lig vore Forfædres. § 29. Følger af dens

dens Ophævelse. § 30. Undersøgelse af de Klager, som føres mod Odelserren. § 31. Dogte Klager allerede hævde, Andres Ugrund vides. § 32. Proces-Formen, det vigtigste Onde. § 33. Forslag til at afhjælpe samme. § 34. Slutning.

